

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра китайської філології

Кваліфікаційна робота магістра з філології

на тему:

КАТЕГОРІЯ МАЙБУТНЬОГО ЧАСУ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ
МОВІ: СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Студентки групи Мпкит 52-18

факультету сходознавства

денної форми навчання

Освітньо-професійної програми

Галузевий переклад: китайська мова,

англійська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.065 Східні мови та

літератури (переклад включно),

перша – китайська

Антоненко Анастасії Миколаївни

Науковий керівник:

канд. філол. наук, Тімкова Т. М.

Допущена до захисту

« ___ » _____ 2019 року

Завідувач кафедри

_____ Любимова Ю. С.
(підпис) (ПІБ)

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2019

ЗМІСТ

ЗМІСТ	2
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРИТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ МАЙБУТНЬОГО ЧАСУ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ.....	7
1.1. Характеристика категорії часу як мовного так і позамовного фактору	7
1.2. Поняття категорії часу в китайському мовознавстві	15
1.3. Класифікація різновидів категорії часу.....	19
1.4. Категорія майбутнього часу сучасної китайської мови у працях вітчизняних та зарубіжних мовознавців	21
Висновок до першого розділу	30
РОЗДІЛ 2. СПОСОБИ ВИРАЖЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ЧАСУ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ У СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНОМУ АСПЕКТІ	32
2.1. Аналіз структурних характеристик категорії майбутнього часу китайської мови.....	32
2.2. Функціональні характеристики способів творення майбутнього часу китайської мови	43
Висновок до другого розділу	68
ВИСНОВКИ.....	70
АНОТАЦІЯ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74

ВСТУП

Час – це і граматична, і філософська категорія. Час в мові є важливий координат, який організовує простір, в якому мовець розміщує ті чи інші події. Крім того, час є словозмінною дієслівною категорією, що виражає відношення дії до певного моменту мови за допомогою системи протиставлення один одному форм теперішнього, минулого і майбутнього часу.

Категорія часу займає важливе місце в будь-якій мові і в традиційному розумінні виражає відношення часу дієслівної дії до моменту мовлення. Ця категорія властива всім мовам світу, при вивченні іноземних мов ми постійно маємо справу з цією категорією. Звичайно, категорія часу існує в українській та китайській мові, але в обох мовах спостерігається специфіка вираження даної категорії, обумовлена як і мовною системою, так і національною культурою.

Для того щоб зрозуміти, як виражається час у мові, безумовно, необхідно спробувати осмислити категорію часу.

Проблема вивчення мовних засобів вираження категорії часу в китайській мові має давню історію і є важливим напрямком лінгвістичних досліджень. У центрі пильної уваги китайських мовознавців упродовж останніх десятиліть перебувають питання, пов'язані із загальною теорією граматичного ладу мови, з усебічним, комплексним вивченням його компонентів. Граматичний лад вчені справедливо визнають надзвичайно складним явищем.

Спочатку дослідження категорії часу в китайській мові розглядалося, перш за все, як відношення до форм вираження часу і структури тимчасової форми (наприклад, в таких працях дослідників як: Люй Шусян, Гао Мінк та інші). У 20 столітті китайський вчений Чень Пін розділив тимчасові одиниці в китайській мові на три основні групи.

Повертаючи до функціональної лінгвістики, необхідно зазначити, що основним принципом функціональної лінгвістики є осмислення мови як спрямованої системи засобів вираження (це є цільове призначення мови).

Актуальність дослідження полягає в тому, що проблема існування категорії майбутнього часу в сучасній китайській мові на сьогоднішній день не вирішена. Стверджуючи, що категорія часу в китайській мові відсутня, ми тим самим ставимо перед собою питання, чи можливо тоді існування тимчасового класу вираження в мові. З іншого боку, в китайській мові відсутня чітка система тимчасових дієслівних форм, китайська мова автоматично передбачає відсутність граматичного часу. Отже, категорія майбутнього часу в китайській мові потребує детального вивчення та дослідження.

Метою нашого дослідження є дослідження категорії майбутнього часу в сучасній китайській мові з позиції структурно-функціонального аспекту.

На основі зазначеної мети ми ставимо перед собою наступні **завдання**:

- охарактеризувати категорію часу як мовного так і позамовного фактору;
- дослідити поняття категорії часу в китайському мовознавстві;
- проаналізувати класифікацію різновидів категорії часу;
- проаналізувати дослідження категорії майбутнього часу в сучасній китайській мові у працях вітчизняних і зарубіжних мовознавців;
- систематизувати способи вираження майбутнього часу китайської мови у структурно-функціональному аспекті.

Об'єктом дослідження є категорія майбутнього часу в сучасній китайській мові.

Предметом дослідження є функціонально-структурний аспект категорії майбутнього часу в сучасній китайській мові.

Для дослідження категорії майбутнього часу в китайській мові нами було використано дані **методи**: за допомогою дедуктивного методу, зібраний мовний матеріал узагальнюється дедуктивним шляхом. За допомогою дедуктивного методу одержуємо висновки з запропонованих теорій. Для виявлення способів вираження майбутнього часу в китайській мові ми використовували структурно-функціональний метод, використовували метод

контекстуального аналізу для виявлення мовних одиниць в певному контексті, а також метод компонентного аналізу для вивчення змісту слів.

Матеріалом дослідження послужили приклади, відібрані методом суцільної вибірки з текстів газетно-публіцистичного стилю, та з роману “Країна Вина” Мо Янь.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що ми провели комплексний аналіз дослідження мовних засобів вираження категорії майбутнього часу в сучасній китайській мові у функціонально-семантичному аспекті, виявили структурні та функціональні особливості вираження категорії часу сучасної китайської мови.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання отриманих результатів дослідження для викладання таких практичних мовних дисциплін у закладах вищої освіти як “Теоретична граматики китайської мови”, “Історія китайської мови”, “Теорія та практика перекладу з китайської мови”, а також для подальшого дослідження граматичної структури китайської мови; для укладання граматичних довідників та посібників сучасної китайської мови.

Структура кваліфікаційної роботи: складається зі Вступу, зі Змісту, з двох Розділів, з загальних Висновків, з Анотації китайською мовою та зі Списку використаних джерел.

У вступі ми визначили актуальність проблеми, поставили цілі і завдання. У першому розділі розглянули характеристику категорії часу як мовного так і позамовного фактору; розглянули поняття категорії часу в китайському мовознавстві; проаналізували класифікацію різновидів категорії часу; а також дослідили категорію майбутнього часу сучасної китайської мови у працях вітчизняних та зарубіжних мовознавців. У другому розділі проаналізували структурні характеристики категорії майбутнього часу китайської мови, а також систематизували функціональні характеристики способів утворення майбутнього часу китайської мови. У висновках підводяться підсумки всієї дослідницької роботи.

Апробація: Основні положення дослідження були висвітлені на Міжнародній науково-практичній конференції “Ad orbem per linguas. До світу через мови ” (м. Київ, 20-22 березня 2019 р.) [3, с. 9 – 10].

РОЗДІЛ 1. ТЕОРИТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ МАЙБУТНЬОГО ЧАСУ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

1.1. Характеристика категорії часу як мовного так і позамовного фактору

Час – фундаментальна категорія в людській свідомості, якій протягом багатьох століть присвячували свої дослідження не тільки лінгвісти, а й філософи, фізики, астрономи, математики та багато інших вчених.

Час це категорія, котра входить в основу наукової та мовної структури світу. Дослідники, котрі займалися даною темою в різний час намагалися знайти відповіді на питання, котрі пов'язані з категорією часу. А саме знайти відповіді на такі питання як реальність існування часу, його природу, властивості. Такі дослідники як: П. П. Гайденко, А. А. Кроніка, В. Н. Дубровського, В. І. Молчанова, Дж. Уітроу, І. А. Хасанова, Р.Я. Штейнмана та інші детально розглянули поняття “категорія часу” [1, с. 55].

Категорія часу грає велику роль і в природознавстві, і в історичних і гуманітарних науках. Час визначається як така реальність, яка організовує смислове поле людського світосприйняття та світорозуміння.

Для початку розглянемо поняття “часу”, визначення лексеми “час” в тлумачному і лінгвістичному словнику може сприяти більш глибокому розумінню деяких особливостей категорії часу в двох мовах. У тлумачному словнику “час” визначається:

- 1) у філософії: одна з основних об'єктивних форм (поряд з простором) існування нескінченно розвивається матерія;
- 2) тривалість чого-небудь., яка вимірюється секундами, хвилинами, годинами;
- 3) проміжок тієї чи іншої тривалості, в котрій відбувається що-небудь, послідовна зміна годин, днів, років;
- 4) певний момент, в котрій відбувається що-небудь.;
- 5) період, епоха;
- 6) пора дня, року;

- 7) відповідна, зручна пора, сприятливий момент;
- 8) те ж, що і дозвілля;
- 9) у граматиці: форма дієслова, що відносить дію або стан до минулого, теперішнього або майбутнього” [35, с. 85].

У тлумачному словнику сучасної китайської мови час тлумачиться як:

- 1) об'єктивна форма існування матерії, відображення тривалості руху і зміни матерії;
- 2) відрізок часу, що включає в себе початок і кінець;
- 3) будь-яка точка на осі часу [12].

Таким чином, загальне тлумачення слова “час” в українській і китайській мовах в цілому схожі, але кількість і можливості словосполучень в українській мові більше, ніж в китайському (в українському словнику в 3 рази більше значень). Наприклад, словосполучення “пора року” в українській мові означає період річного циклу і в словосполученнях включено слово “час”, в той час як в китайській мові – не означає теж саме (для вираження цього значення використовується інше слово). Таким чином, лексична і семантична валентність слова “час” в українській мові набагато вище, ніж в китайській мові.

Починаючи з історичних часів мудреці з самих різних філософських напрямів пропонували свої особисті концепції часу. Для того щоб зрозуміти, як виражається час у мові, безумовно, необхідно спробувати осмислити категорію часу. Різноманітність даних концепцій не може не дивувати, тому що, поняття категорії часу сприймається кожним по-різному, але загалом, поняття є однаковим.

З античних філософів найбільш послідовну концепцію часу мав Аристотель. Суть реляційної концепції часу Аристотеля полягає в тому, що час розуміється як число (міра) руху, як система відносин між взаємодіючими об'єктами. Він пише, що “час є не що інше, як число рухів по відношенню до попереднього і наступного. Таким чином, час не є рух, а є ним остільки, оскільки рух має число. І як рух завжди є іншим, так само і час” [6, с. 97].

У дослідника Канта інше уявлення про час. Слово “час” для Канта не несе того значення, яке воно несе в природній мові. Кант говорить не про час в загалом, а про ідею часу або навіть про ідею ідеї часу. Дійсно, в ідеї Канта про “час” від самого часу залишилося тільки слідування, взаємне розташування подій [7, с. 12].

Складність феномена часу і його прояв в природі і соціумі зумовило велику кількість підходів до його вивчення і виникнення в природних і гуманітарних науках “нефізичних” понять: біологічний час, фізіологічний час, геологічний час, психологічний час, соціальний час, міфологічний час, художній час та інші. Інтерпретації “нефізичного” часу пов'язані з фізичним часом і їх обумовленням: в природничих науках поняття часу пов'язано з об'єктивними змінами стану природних об'єктів і процесів; в гуманітарних науках в основному реалізуються суб'єктивним уявленням про час, увагу зосереджено на його якісний бік. Дійсно існуючий час у всьому різноманітті відбивається в мові, суб'єктивно переломленому в людській свідомості. Лінгвістичний час – мовна проекція комплексу знань людства про це явище, від звичайних до наукових. Воно виражає зв'язок між реальністю, людською діяльністю і мовою і бере участь у перетворенні об'єктивного світу в суб'єктивну конструкцію (картину світу, модель світу), існуючу в свідомості людини.

Засоби уявлення лінгвістичного часу існують на граматичному і лексичному рівнях. Це є синтаксичні конструкції, часові форми дієслова, морфеми з темпоральними значеннями, темпоральні лексичні одиниці та інші. Час проявляється в незворотності мовного потоку, темпу мови, більшою чи меншою тривалістю вимовлених звуків і т.п. В граматичних дослідженнях використовується термін “темпоральність”, що позначає об'єктивно-суб'єктивну категорію, що поєднує в собі властивості реального і перцептуального (суб'єктивного за своєю суттю) часу, яке полягає у вираженні в мові тимчасових відносин.

У лінгвістиці виділяються два аспекти взаємодії часу і мови: мова в часі (час як зовнішній фактор по відношенню до мови) і час в мові (час як внутрішній фактор по відношенню до мови).

Час є необхідною умовою для реалізації будь-яких засобів людського життя (пізнання, спілкування, практика). Крім того, прийнято розрізняти об'єктивний і суб'єктивний час.

Об'єктивний час (в матеріалістичному трактуванні) – це форми існування матерії, що рухаються; його властивості визначаються рівнями і видами матерії. Теорія відносності розглядає час об'єктивним, незалежним від свідомості людини, а залежним тільки від руху матерії. Такий час є математичним, так як воно являє собою параметричний вектор, знак якого можна міняти на протилежний, тому що математичний час зворотній. Такий час є абстрактним, і в дійсності йому не відповідає жоден природний процес. Це час має властивість адитивності (підсумовування). Воно складається з тимчасових інтервалів, а також являє собою кількість, і ніякого відношення до суті часу немає.

Аристотель відокремлює час від зміни взагалі. Зроблено спробу абстрагуватися, визначити суть зміни в принципі. Аристотель пов'язує час як суть зміни з рухом, а сам термін “рух” має приблизно таке ж значення, що і сучасне поняття “процес”.

Вислів Аристотеля “час – число руху” виявилось надзвичайно популярним визначенням, його можна знайти навіть у Декарта і Лейбніца.

Субстанціональна концепція Платона схожа на концепцію Аристотеля і складається в розумінні часу як незалежної сутності (субстанції), що рухає образ вічності, який підкоряється правильній числової послідовності і який проявляється в русі небесних тіл. У поданні Платона час і всесвіт тісно пов'язані, нероздільні, і час є невід'ємною рисою раціональної структури всесвіту. Час субстанціональний, він існує незалежно від матеріальних тіл і процесів, його властивості універсальні.

В теорії І. Ньютона абсолютний час представлений у вигляді потоку, тобто розуміється як тривалість в чистому вигляді, рівномірно поточний від минулого до майбутнього. Час є “вмістилищем подій”, які можуть його заповнювати, але можуть і не заповнювати; хід подій не впливає на перебіг часу. Час одновимірний, безперервний, нескінченний, універсальний, однорідний.

Суб'єктивний час – це форма існування свідомості, що включає переживання людиною реальних подій.

Суб'єктивний час залежить від змісту переживань і є можливістю життєдіяльності людини – практичної або духовної. Суб'єктивний час передбачає усвідомлення і переживання свого життя як процесу, в який людина закинута, і ресурсу, який він використовує по власному розсуду. Дану особливість часу досить точно характеризує Шпенглер, підкреслюючи, що крім логіки простору існує ще органічна необхідність долі – логіка часу [20, с. 30].

По Канту, час дозволяє відповісти лише на питання, яка подія була раніше чи пізніше, але кількість часу у Канта по суті позбавлено будь-якого конкретного змісту. Кант визначав час як спосіб діяльності трансцендентальної свідомості, що полягає в послідовному визначенні предмета: “Час ми можемо мислити не інакше, як звертаючи увагу виключно на дію синтезу різноманітного, за допомогою якого ми послідовно визначаємо внутрішнє почуття і тим самим маючи на увазі послідовність цього визначення” [7, с. 135].

Отже, час, будучи фундаментальною категорією наукової картини світу, є одним з найважливіших елементів мовної картини світу. Час – “вмістилище подій, інша назва життя” [67, с. 56].

Дослідниками виявлено різні моделі концептуалізації часу: лінійна і циклічна модель, пульсуючий час, круговий / циклічний час, лінійний час, спіральний час, літописний час, власне історичний час, глибинний час,

метафора шляху, використовувана по відношенню до часу, модель поточного часу, скалярна модель і модель зустрічного руху.

В нашому житті немає процесу більш поширеного, ніж рух матерії. Категорія часу займає важливе місце в світогляді людини, а також відіграє суттєву роль у формуванні його ставлення до світу.

Категорія часу завжди була в епіцентрі уваги в різних природних і гуманітарних науках (філософії, психології, культурології, історії та інших науках). Категорія часу досить повно вивчена в природничих науках, а також в гуманітарних науках. Однак, треба зазначити, що поняття категорії часу досить поверхнево досліджено в лінгвокультурологічному аспекті.

Питання про категорії часу був і залишається одним з основних і в китайській лінгвістиці. Час і простір людина освоює за допомогою мовних одиниць тієї культури, в якій він знаходиться, тому що ці дві категорії є важливими для розуміння національної картини світу [57, с. 6].

Протягом усього свого життя людина прагне пізнати світ, і в цьому прагненні людина не може обійти дві основні категорії: простір та час. Великий внесок у дослідження проблеми категорії простору в гуманітарних науках внесли М. М. Бахтин, Д. С. Ліхачев, Ю. М. Лотман, В. В. Малявин, А. А. Маслов, Ю. С. Степанов, В. П. Топорів, П. А. Флоренський та інші дослідники, котрі багато часу витратили на дослідження категорії часу. За декілька останніх років з'явилася велика кількість наукових робіт, котрі були присвячені категорії простору, в котрих яких простір аналізується з лінгвістичної точки зору. Це роботи – Л. Горбунової, Т. П. Засухіної, А. І. Ізотової, А. Е. Кибрика, М. А. Кронгауза, Т. Є. Овчинникової, О. В. Мякшевої та інших дослідників).

Говорячи про час в мовній картині світу, ми маємо на увазі мовний (або лінгвістичний) час. Лінгвістичний час являє собою сукупність способів вираження засобами мови суті фізичного і філософського аспектів часу [67, с. 112].

У мовознавстві час розуміється як антропоцентрична, суб'єктивна категорія, тобто мова оперує перцептуальним часом, так як людина в повсякденному житті сприймає час через призму власних, суб'єктивних відчуттів. Для кожного з нас час важливий, оскільки в ньому протікає наше життя, і одні події змінюються іншими [21, с. 30].

Відносність мовного часу проявляється в тому, що мови світу використовують різні засоби для вираження часу (різні парадигми дієслівних часів, прислівники, іменники, прийменникові або безприйменникові структури і навіть інтонаційні засоби. А різні мовні форми, в свою чергу, впливають на зміст самого поняття.

Звідси різне сприйняття часу різними мовними культурами і специфічність національних моделей концептуалізації часу, що виявляється при порівняльному аналізі, наприклад, української та китайської або французької мов: “незважаючи на зовнішню схожість в організації синонімічних рядів слів-назв часу, ці мови являють собою різні концепції часу” [67, с. 195].

Крім розглянутих найбільш поширених інтерпретацій часу, що знайшли відображення в мові, існує безліч інших моделей часу. Це пояснюється тим, що різні культури, цивілізації і філософські напрямки тлумачили час неоднозначно: в античній міфології час розуміли як пульсуючий, відомі тлумачення часу як вертикальної лінії, спрямованої вгору, до покращення і прогресу або ж, навпаки, час символізувався лінією, що йде вниз, в напрямку регресу.

Час уявлявся як послідовність точок, існують поняття спірального, літописного, історичного часу [40, с. 370]. Багато з перерахованих моделей часу знайшли своє відображення і закріпилися в мові, в його лексичному складі і граматичному ладі.

Підводячи підсумок вищесказаного, необхідно відзначити, що час поряд з простором є базовим елементом мовної картини світу. Під лінгвістичним часом розуміється вся сукупність лексико-граматичних способів вираження

засобами мови сутністю фізичного і філософського аспектів часу. Концепт часу в мовній картині світу надзвичайно складний і багатогранний, що пояснює велику кількість мовних моделей часу серед безліч понять домінують концепти “лінійного” і “циклічного” часу, які в рамках мовної картини світу доповнюють один одного.

У лінгвістиці вчені приділяють суттєве значення вивченню категорії часу в силу її важливої комунікативної функції, складної внутрішньої структури і особливої ролі.

При осмисленні і сприйнятті категорії часу в науці існують два основних підходи: “час – вічність” і “час – людина”, так як людина сприймає протягом об'єктивного часу на основі таких об'єктивних моментів як події в часі і існування самої людини в часі [10, 42].

Аж до ХІХ століття вивчення підходу “час – вічність” ґрунтувалося на ідеї суб'єктивного ідеалізму І. Канта, в розумінні якого категорія часу йшла корінням в класичну модель світу, побудовану Ньютоном.

У ХХ столітті розквіт термодинаміки змінив ньютонівську модель світу і вніс ідею про незворотність і кінцівки часу. Так, підхід “час - вічність” йде на другий план, і теорія відносності стає вирішальним фактором у переосмисленні категорії часу. Як зазначає в своїх філософських нарисах “Час в еволюції культури” В.Н. Ярська, саме “теорія відносності сприяла теоретичної і практичної освоєння реальності” категорії, а також вивчення питання “культури часу” як з'єднання науково-практичної та літературно-лінгвістичної культур, пройнятих глибоким взаємовпливом в доданні часу статусу світоглядної категорії” [67, с. 113-114].

Отже, час – фундаментальна категорія в людській свідомості, якій протягом багатьох століть присвячували свої дослідження не тільки лінгвісти, а й філософи, фізики, астрономи, математики та багато інших вчених.

У стародавньому Китаї багато філософів також прагнули до пізнання сенсу категорії часу, багато хто пропонував свої особисті теорії часу, які робили великий вплив на сприйняття часу всього китайського народу.

Наприклад, філософ Чжуан-цзи, один з головних представників даосизму, вважав, що час і простір не включені у Всесвіт і існує абсолютний вічний час і нескінченний простір. Саме в такому часі і просторі існує Дао. Філософія часу, звичайно, була центром уваги не тільки в Даосизмі, але і в багатьох інших напрямках китайської думки.

Місячний цикл є основою осмислення світу китайським народом. Місячні ритми і фази Місяця вважаються більш очевидною одиницею часу, ніж сонячний рік.

В рамках міфологічного часу майбутнє і сьогодні були підпорядковані минулому, тобто майбутнє і сьогодні представляються як різні темпоральні іпостасі міфічного минулого [55].

1.2. Поняття категорії часу в китайському мовознавстві

Проблема дослідження категорії часу – одна з найактуальніших проблем в галузі сучасної лінгвістики як в Україні, так і в Китаї. У нашому житті немає процесу більш поширеного, ніж рух матерії, яка в свою чергу неможлива поза часом і простором. Категорія часу займає важливе місце в світогляді людини і грає важливу роль у формуванні його ставлення до світу.

Категорія часу дієслова – це граматична категорія, яка виражає відношення дії, вираженого дієсловом, до моменту мовлення.

Дія може збігатися з моментом мовлення, може передувати йому або слідувати за ним. У роботах сучасних лінгвістів реалізуються наступні аспекти вивчення часу:

- функціонально-граматичний і функціонально-семантичний;
- семіотичний;
- семантичний (логіко-семантичний) і лінгвокультурологічний;
- етнолінгвістичний;
- етнопсихолінгвістичний;
- когнітивний;
- діяхронний.

Однією з найбільш поширених в лінгвістиці є функціонально-семантична інтерпретація часу, суть якої полягає в тому, що в мові ідея часу має сукупність граматичних способів свого вираження, які об'єднуються в функціонально-семантичне поле, і втілюється в категоріях темпоральності, таксіса, аспектуальності, тимчасової локалізованості і тимчасового порядку.

Феномен часу розглядається з позицій семіотики, етнолінгвістики, лінгвокультурології, психолінгвістики, когнітивної лінгвістики, нейролінгвістики і ін. [4, с. 30-40].

Предметом досліджень, здійснених в руслі антропоцентричного підходу, є взаємозв'язок мови і людини як суб'єкта сприйняття, пізнання, мислення; специфіка сприйняття часу людиною, переломлення у свідомості універсальних і етноспецифічних темпоральних уявлень і відображення їх у мовній картині світу.

Як вже було зазначено, що категорія часу – це словозміна граматична категорія дієслова, яка виражає відношення дії (стану) до моменту мовлення, що приймається за точку відліку. Категорія часу використовується для визначення місця дій в нескінченній послідовності зміни станів, подій або дій. Саме час визначає, що було раніше, а що – пізніше. Коли необхідно визначити час, обов'язково необхідно мати на увазі точку відліку, по відношенню до якої і визначається час. Таким орієнтиром є момент мовленням [2, с. 10].

В китайській мові немає граматичної категорії часу, іншими словами немає граматичних засобів, які виражають минуле, сьогодення або майбутнє. З плином часу відбувається перехід від контекстного визначення часу і характеру протікання дії, позначеного дієсловом, до фіксації його за допомогою відповідних граматичних засобів – суфіксів і модифікаторів.

У китайській мові немає словозміни, немає синтаксичних засобів і граматичних категорій. Всі знаменні і службові слова не змінюються, граматичне значення виражається через порядок слів, прийменників, службових слів та за допомогою логічного змісту. Спочатку ми кажемо, що в китайській мові категорія виду, як і в українській мові, також охоплюються всі

дієслова. Будь-яке дієслово в китайській мові відноситься або до ряду дієслів доконаного виду, або до ряду дієслів недосконалого виду, хоча, може бути, існують деякі винятки.

В українській мові категорія часу постає як трьох-членна: виділяється минулий час (дія відбувалася до моменту мовлення), теперішній (дія відбувається в момент мовлення) і майбутній час (дія буде відбуватися після моменту мовлення).

Якщо сказати, що вивчення категорії часу в українській мові має тривалу і складну історію, то вивчення часу в китайському мовознавстві зовсім нетривале, починається лише на початку ХХ століття. Китайські вчені пізно почали систематичне вивчення граматики своєї мови. У стародавньому Китаю граматика взагалі не існувала як особлива наука.

Ряд вчених, таких як М. М. Коротков, В. М. Солнцев, Н. В. Солнцева і інші, заперечують, існування в китайській мові категорії часу дієслова. Інші - А. А. Драгунов, С. Є. Яхонтов, Тань Аошуан мають протилежну точку зору. У нашій роботі ми представимо їх думку щодо вищевказаних дієслівних форм.

Є також вчені, які розрізняють видові і видо-часові форми і вважають, їх тільки видами і заперечують, існування категорії часу взагалі в китайській мові. (Н. Коротков, Б. Ісаєнко, Рад-Чень). На думку С. Є. Яхонтова, таке змішання видо-часових форм з іншими дієслівними формами нерідко призводить до протиріч. Ті суфікси, які ми вважаємо показниками видо-часових категорій, часто приєднуються до дієслівних форм, які мають чисто видове значення..

Н. М. Солнцева і В. М. Солнцев мають іншу точку зору. Вони роблять такі висновки, спираючись, на типологічно близькі мови китайської мови (тайський і кхмерський), де спостерігається таке поєднання двох показників. “В них можливо, наприклад, одночасне вживання показника тривалого виду і показника доконаного виду”. На думку Н. В. Солнцевої і В. М. Солнцева, теорія “ні в якій словниковій формі не можуть з'єднуватися одночасно дві

категоріальні форми однієї і тієї ж категорії” виявляється незастосовні до морфологічно не синтаксичних категоріям китайської мови.

Проблема виду в китайській мові цікавила дослідників. Проблему виду розглядають майже у всіх наукових граматиках китайської мови. У лінгвістичній літературі існує монографія А. А. Драгунова, присвячена категоріям виду і часу в мові. Теорія видів китайської мови також викладається також у Підручнику китайської мови Б. Ісаєнко, Н. Короткова. Проблемою видів цікавився один з найбільших китаїст Західної Європи – А. Масперо. Масперо знаходить в китайській мові чотири найбільш уживаних видів: “певний” (показниками його є являються 来, 去), досконалий (показник 了), тривалий (показник 这).

Професор Люй Шусян вказує наступні види: тривалий (показник 这), досконалий (показник 了), починаючий (показник 起来), “тривалий” (показник 下去), “попередній”, що позначає момент, що передує дії (показники 来 / 去), “наступний”, що позначає момент після того, як дія вже мало місце (показники 来, 来着).

Дослідник, який є одним з не найбільших дослідників, які займалися категорією часу. Дослідник багато займався категорією часу в різних мовах, Е. В. Тарасова підкреслює, що за допомогою поняття часу в свідомості людини оформляється розуміння спрямованості природного і суспільного процесів, які стосуються теперішнього, минулого і майбутнього, визначається зміст людського буття [52, с. 35].

Також дослідник каже, що будь-який стан нашої свідомості з тим або іншим ступенем досконалості підлягає вербальному вислову. Про це з переконливістю свідчить як наша побутова мова, так й ще в більшій мірі твори письменників, поетів, літераторів, вчених, філософів. Робота професіоналів великою мірою складається саме в тому, щоб висловити в слові своє розуміння, думки, почуття, тобто стан свідомості. Вірним фактом є також і інше: свідомість людей постійно і на кожному кроці піддається словесним впливам.

Це відбувається в щоденному побуті, навчальному та виховному процесі, на вчених форумах, в політичних дискусіях та обговореннях [9, с. 42].

1.3. Класифікація різновидів категорії часу

Г.А. Брутян, вірменський і радянський філософ і лінгвіст, зазначає, що процес відтворення картини світу в людській свідомості здійснюється у формі концептуально логічної і мовної (словесної) моделей світу.

Концептуальна модель світу (КМС) являє собою не тільки знання як результат розумового відображення дійсності, а й підсумок чуттєвого пізнання. Мовна модель світу (КМС) розуміється як інформація про світ, яка закріплюється в способах живих і розмовних мов [10, с. 108].

Ми раніше зазначали, що існує кілька способів класифікації вираження категорії часу в китайській мові: виділення трьох часів (минулого, теперішнього і майбутнього), а також класифікація за способами вираження часу, аналітичного та синтетичного. У синтетичній формі формальний показник злитий зі словом і є його елементом: морфемою (флексією, суфіксом, префіксом) чи фонетичним засобом (наголосом, інтонацією). В аналітичних формах формальним показником є службове слово, а поєднання повнозначного слова зі службовим є ідіоматичним і функціонує як одне морфологічне (аналітичне) слово. Іноді синтетична та аналітична форми можуть бути варіантними формами одного слова, вираженням одного граматичного значення в різних контекстах (часто стилістичним засобом). Наприклад: Немає вищого щастя як виконання обов'язку [17, с. 11].

Способи вираження часу дієслова в мові пов'язані з походженням мови, з можливістю об'єднання мов на основі морфологічного подібності, тому розглянемо генеалогічну і морфологічну класифікацію.

Генеалогічна класифікація мов дає уявлення про мовну спорідненість, так як, ґрунтуючись на генетичний принцип, вона об'єднує споріднені мови в мовні сім'ї. Згідно з генеалогічної класифікації, українську мову відносять до

індоєвропейської сім'ї, слов'янської групи, східної підгрупи. Китайська мова відноситься до китайського Тибету, китайської гілки [6, с. 30].

Типологічна класифікація передбачає об'єднання мов на основі морфологічній подібності. Згідно з цією класифікацією, залежно від способів вираження граматичних значень розрізняють аналітичні, синтетичні і ізолюючі типи мов [6, с. 35-40].

До синтетичних мов умовно відносять всі слов'янські мови; до аналітичних – романські мови; до ізолюючих – китайську мову. Умовність співвіднесення виражається в тому, що не може бути окремо синтетичних, аналітичних, ізолюючих мов. Ізолюючими є, наприклад, китайська, в'єтнамська та інші мови китайсько-тібетської сім'ї.

Словотворча структура складного слова китайської мови характеризується аналітизмом. Роль суфікса виконує саме морфема, котра вживається як самостійне слово. Аналітична або її ще називають “складена” мова – це форма майбутнього часу, котра формується способом додавання до інфінітива дієслова (недоконаного виду) допоміжного дієслова “бути” в особових формах.

А.Ю. Стопачева-Мойєр розрізняє такі характеристики концептуального часу:

1) узагальнене уявлення про час як тривалості всього, що відбувається, звідси виникає можливість ділити час на відрізки, які можна виміряти, що і перетворює час в життєву цінність для людини;

2) поняття часовій послідовності, загального тимчасового порядку і одночасності;

3) поняття спрямованості руху часу від минулого до майбутнього, пов'язане з лінійним сприйняттям часу, його незворотність, звідси йде розділ часу на сфери минулого, сьогодення і майбутнього щодо якоїсь точки відліку [12, 30].

Крім концептуального і перцептуального часу, багато дослідників, виділяють також мовний і художній час. Мовний час є “способом

відображення в мові властивостей реального часу за допомогою концептуальних і перцептуальних тимчасових понять і уявлень” [50, с. 30-35].

Художній час розуміється як “найбільш суб'єктивне відображення реального часу, відображення в художньому творі або в мистецтві тимчасових властивостей реального часу через його художнє бачення” [50, с. 20].

Час також розглядається як один із проявів мовного часу і тісно пов'язаний з особливим художнім баченням світу і авторським суб'єктивізмом. Відчуття і свідомість руху навколишнього світу в різноманітних формах пронизує собою мистецтво і літературу: “Категорія часу має більше значення в сучасному розумінні світу і в сучасному відображенні цього світу. Час – це його об'єкт, суб'єкт і знаряддя зображення” [31, с. 200].

У міру поглиблення досліджень категорії часу, вчені усвідомлювали унікальність засобів вираження часу в китайській мові в порівнянні з категорією часу в індоєвропейських мовах. В останні роки особлива увага приділяється чотирьом аспектам категорії часу в китайській мові: тимчасовій фазі, фактору часу, тимчасовій формі і тимчасовим словам. Вчені в даний час прагнуть створити загальну і єдину систему категорії часу в сучасній китайській мові.

1.4. Категорія майбутнього часу сучасної китайської мови у працях вітчизняних та зарубіжних мовознавців

Категорія часу відноситься до ряду складних не тільки в науці і філософії, сутність категорії часу досі цілком не з'ясована в мовознавстві. Як зазначив Августин Блаженний, що розуміння часу на побутовому рівні не викликає ускладнень, але вони починаються відразу ж, коли виникає необхідність осмислення феномену часу взагалі, як такого, що розуміється як атрибут світу в цілому. Таке твердження можна було б з повною підставою висловити і сьогодні [9, с. 70].

Ще Августин Блаженний зазначає, що “треба розуміти одне: не існує ні майбутнього часу, ні минулого, а також неправильно говорити про існування

трьох часів. А саме не існує минулого, теперішнього і майбутнього часу. Правильніше було б, говорить так: існують три часи – теперішній минулий, сьогоднішня справжній і сьогоднішня майбутнього” [9, с. 100-110].

Граматична категорія часу завжди грає важливу роль в вираженні тимчасового порядку. При всіх відмінностях між реальним і умовним дійсисом у форм часу зберігається пов'язана з категорією тимчасового порядку функція підтримки вираження основної лінії оповіді.

Розібравшись з поняттям категорії часу, необхідно перейти до наступного питання. Що є саме категорією майбутнього часу в китайській мові?

Категорія часу – це словозміна граматична категорія дієслова, яка виражає відношення дії (стану) до моменту мовлення, що приймається за точку відліку. Категорія часу використовується для визначення місця дій в нескінченній послідовності зміни станів, подій або дій. Саме час визначає, що було раніше, а що – пізніше. Коли необхідно визначити час, обов'язково необхідно мати на увазі точку відліку, по відношенню до якої і визначається час. Таким орієнтиром є момент мовленням

Почнемо з того, що китайська мова є унікальною мовою за своєю структурою, це одна з мов, яка немає власних часових дієслів.

Такі вчені, як М. М. Коротков, С. Є. Яхонтов, Тань Аошуан, В. І. Горелов, Н. М. Солнцева і В. М. Солнцев, та інші дослідники займалися дослідженням майбутнього часу в китайській мові.

Більш-менш докладне наукове дослідження граматики сучасної китайської мови починається тільки в ХХ ст. Величезну роботу по вивченню дієслова китайської мови вели декілька китайських мовознавців. Найбільше досягнення з них отримали дослідники Люй Шусян і Чжу Десі.

Дієслово (з кит. 动词 *dòngcí*) – найскладніша і найцікавіша частина мови як в українській, так і в китайській мові. Він займає найважливіше місце в системі частин мови обох мов, має низку граматичних категорій, які отримали зовнішнє вираження за допомогою формальних ознак. В обох мовах дієслово позначає дію або стан предмета. Він може також вказувати мету дії або

позначати образ (спосіб) вчинення дії. Хоча китайське дієслово і може бути поєднано з підметом, вираженим займенником будь-якої особи або іменником, сам він все ж позбавлений категорії особи.

Китайські дієслова з точки зору граматики підрозділяються на повнозначні і допоміжні дієслова. Повнозначні дієслова – це ті дієслова, які самостійно виконують функцію простого присудка. Такі дієслова виражають основне лексичне значення, перебуваючи в складі складного присудка. У той час як допоміжні дієслова, найчастіше, не функціонують самостійно в ролі простого присудка, а в складі складного присудка передають додаткові значення.

Двоскладові дієслова китайської мови характеризуються тим, що часто можна побачити, як дієслово, опинившись в не своїй синтаксичній позиції, може функціонувати як підмет або додаток, або прийняти означення, виражене прикметником або займенником.

Навіть тоді, коли дієслово виконує роль доповнення або підмета, він не стає іменником, тим самим зберігаючи свою категоріальну приналежність, що можна назвати транспозицією.

Вид дієслова, граматична категорія дієслова багатьох мов, узагальнено відображає ті чи інші типи протікання дії. Категорія часу в різних мовах дуже різна як за складом протиставлені значень, так і по зовнішніх формах їх вираження. В українських та інших мовах протиставлені два види - досконалий, який зображає дію як цілісний, неподільний акт (наприклад, “відкрити”), і недосконалий, що не дає вказівки на цілісність, завершеність дії (“відкривати”) і зображує яку дію в самому процесі його здійснення.

Різні дослідники нараховують у китайській мові різне число видів (до дванадцяти – у Люй Шусян); розбіжності існують і з питання про те, які саме граматичні форми слід вважати формами виду.

Граматична категорія майбутнього часу і засоби його вираження широко вивчаються вітчизняними та зарубіжними дослідниками до сих пір. На сучасному етапі розвитку лінгвістики вчені принципово розходяться в тому,

яке значення категорії майбутнього часу є первинним, а яке виводиться з нього. При цьому багато вчених заперечують наявність тимчасового значення у даній категорії.

У центрі особливої уваги українських мовознавців протягом останніх десятиліть знаходяться питання, котрі стосуються граматичної будови мови, з всебічним, комплексним вивченням його компонентів. Граматичну будову вчені справедливо визнають надзвичайно складним явищем.

Великий внесок у дослідження проблеми категорії простору в гуманітарних науках внесли М. М. Бахтин, Д. С. Ліхачев, Ю. М. Лотман, В. В. Малявин, А. А. Маслов, Ю. С. Степанов, В. П. Топорів, П. А. Флоренський та інші дослідники, котрі багато часу витратили на дослідження категорії часу. За декілька останніх років з'явилася велика кількість наукових робіт, котрі були присвячені категорії простору, в котрих яких простір аналізується з лінгвістичної точки зору. Це роботи – Л. Горбунової, Т. П. Засухіної, А. І. Ізотової, А. Е. Кибрика, М. А. Кронгауза, Т. Є. Овчинникової, О. В. Мякшевої та інших дослідників).

Дослідник Чань Юаньчжень займався дослідженням граматичної системи китайської мови. А саме, використовувати модальні дієслова і прислівники. Китайській дослідник Ван Ляо І найбільш ширше розглядав категорію часу, він присвятив багато часу питанню категорії часу в китайській мові. Чарліз Лі і Сандра Томпсон досліджували категорію часу, ретельно розглянули модальні слова, котрі виражають різні значення та можливості.

Ми вважаємо так само разом з Ю. Р. Чао, що “китайські дієслова не мають часу” [61, с. 54]. Дослідник Хуан (1984) та інші стверджували, що китайська мова має кінцево-нескінченну відмінність, можливо припустити, що китайська мова має абстрактний час. Дослідник Лін (2003), обговорюючи семантику часовості в китайській мові, погоджується з теорією дослідника Хуана. Ми також погоджуємось з останніми авторами.

Невелика кількість українських вчених займалась категорією часу в загалом. Зазначимо, що перші видатні мовознавці в ХХ ст. були: О. Синявській,

О. Курило, В. Сімович, М. Сулима. Найбільш авторитетною працею необхідно виокремити працю І. Р. Вихованця та К. Г. Городенської. Дослідник М. Я. Плющ також розглядав поняття категорії часу, він намагався крізь призму культури сучасних тенденцій висвітлити категорію часу.

М. Я. Блох писав, що категорія часу виражається відношенням дії до моменту мовлення [35, с. 30].

За його теорією сучасна українська мова має чотири категорії часу, а саме теперішній, майбутній, минулий та давноминулий час. Всі чотири часи повністю різні за значенням, а ще мають різні морфологічні ознаки. Значення дієслова виражаються в дійсному способі. Щодо майбутнього часу, дослідник зазначав, що час може виражати тривалу дію або ж одноразову дію з вказівкою на закінченість. У формах майбутнього часу значення часу виражається за допомогою дієслова, або виражається за допомогою флексії [35, с. 31].

Аж до другої половини ХХ століття в наукових колах йшла дискусія по питанню визнання за китайськими дієсловами категорії часу. В. І. Горелов, аналізуючи проблему часу за радянськими і китайськими науковими джерелами, відзначав, що в роботах відомого китайського дослідника граматики Ван Лі вказується, що китайське дієслово не змінюється за часами, не змінюються дієприкметники, лише має видові зміни.

Радянський вчений А. А. Драгунов, в свою чергу, говорячи про те, що дієслово в китайській мові, взяте само по собі, як окрема морфема, не дає ніяких вказівок на час, вид, разом з тим дослідник відзначав, що в зв'язку з обов'язковим морфологічним оформленням дієслова в тих випадках, коли він виступає в ролі присудка, складається система дієслівних часів [70, с. 35]

Пізніші наукові дослідження привели вчених до однозначного висновку про відсутність категорії часу у окремо взятого дієслова в китайській мові. Як зазначала Тань Аошуан в своїй роботі “Проблеми прихованої граматики”, дослідники граматики сучасної китайської мови не визнають наявності в китайській мові граматичних категорій дієслова – особа, час і спосіб. Однак

багато хто з них знаходять в ньому категорію аспекту, кваліфікуючи ряд службових елементів як форми вираження аспектуальності або граматичні показники аспекту [51, с. 50].

У китайській мові категорія часу більше представлена як якась смислова категорія, яка встановлює певні часові координати і модальні рамки висловлювань. Ці категорії, в різному ступені приховані від спостерігача через відсутність постійних “сигналів” свого існування у вигляді словоформ або аналітичних засобів вираження, заявляють про себе іншими, нестандартними, з нашої точки зору, способами.

В українській мові також є поняття про форми часу, яких, з урахуванням видів дієслова, існує п'ять. Так, дієслова мають три форми часу: теперішнє, минуле і майбутнє, яке, в свою чергу, складається з форми допоміжного дієслова “бути” і невизначеної форми (інфінітива) основного дієслова. Дієслова ж досконалого виду мають лише дві форми: минуле і майбутнє [30].

Першою справжньою граматиною давньокитайської мови, написаної китайцем для китайців, був “Вень тун” (Пояснення [правил] писемної мови) Ма Цзяньчжуна, виданий в 1898 р. Вважаючи, що граматичні категорії в загальному однакові у всіх мовах, Ма Цзяньчжун побудував свою книгу по зразку шкільних граматик латинської мови та інших мов Європи; тому іноді він приписує китайській мові такі категорії, яких в ньому насправді немає. У той же час автор “Вень туна” широко використовував і розвивав досягнення класичної китайської філології в області опису значень службових слів.

Історію дослідження категорії часу в сучасній китайській мові також можна розділити на три періоди: 1) 30-40-ті роки 20 століття; 2) 50-70-ті роки 20 століття; 3) з 80-их років по теперішній час. У перший період дослідження категорії часу в китайській мові розглядали відношення форм вираження часу і структури тимчасової форми. У таких працях як “Короткий нарис китайської граматики” Люй Шусян, “Грамматика сучасної китайської мови” Ван Лі, “Міркування про граматику китайської мови” Гао Мінка викладають категорію часу саме з цього боку. Категорія виду в цей період розглядалася як

у вузькому, так і в широкому сенсі. Вид у вузькому сенсі розумівся як категорія граматики, яка спочатку мала назву “дієслівний вид” або “модель ситуацій”. Вид в широкому сенсі – це, перш за все, категорія граматики і лексики. Ван Лі поділяв модель ситуацій на сім тимчасових форм, серед яких, наприклад, модель просування, початку та завершення і т.д. Люй Шусян розглядає дієслівний вид в різних етапах процесу руху. Гао Мінк вважає, що вид відповідає на питання, який тип часу відбувається в ході нескінченного руху дії. Цей період в лінгвістиці вважається початковим етапом дослідження категорії часу в китайській мові.

У період 50-70-их років категорія часу не була в центрі уваги вчених, більшу увагу вчені звертали на поділ тимчасових іменників і тимчасових прислівників, а також на їх синтаксичні функції. Дослідження “Лекції з граматики сучасної китайської мови” Дін Шеншу, викладав уявлення про точку і відрізок часу на основі граматичних категорій китайської мови, мало великий вплив на дослідження в цій області.

Вид дієслова, граматична категорія дієслова багатьох мов, узагальнено відображає ті чи інші типи протікання дії. Категорія виду в різних мовах дуже різна як за складом протиставлених значень, так і по зовнішніх формах їх вираження.

І, нарешті, третій період дослідження категорії часу в китайській мові почався з 80-их років минулого століття і триває по теперішній час. В цей час категорія часу отримує багатостороннє і детальний розгляд. Вчені досліджують не тільки форми вираження категорії часу і категорію тимчасової форми, але і тимчасові структури китайського дієслова. Була зроблена спроба створення системної теорії категорії часу в китайській мові. Вчені досягли спільної думки щодо форм вираження часу, поділу тимчасових слів і їх синтаксичних функцій. Вийшло в світ кілька статей, в яких підведений підсумок численним дослідженням в цій області. Наприклад, Лу Цзяньмін в статті “Про тимчасові прислівники” розділив всі китайські тимчасові

прислівники на 27 діалектів певного часу і 104 прислівники невизначеного часу.

Але різні дослідники по-різному підходили до питання виділення тимчасових слів і їх функцій. Наприклад, Кун Лінда, Фей Чуньюань досліджували диференціацію внутрішньої семантики слів, а Лю Сюньнін, Сунь Чаофень, Лу Цзяньмін досліджували категоріальне значення слів. Крім цього, Ма Цінчжу, Ден Шоусін, Го Жуй та інші вчені досліджували тимчасові структури китайського дієслова. Наприклад, Го Жуй вважає, що дієслово має внутрішній процес, який складається з початку, кінця і продовження. Спираючись на дослідження тимчасових структур в таких чотирьох контекстах як “дія”, “завершення”, “досягнення”, “стан”. Ден Шоусін вважає, що лише в контексті можна стандартизувати тимчасові структури китайської мови. На його думку, при дослідженні категорії часу недостатньо враховувати тільки дієслівні форми.

Нарешті, вчений Чень Пінь запропонував виділити тимчасову фазу, фактор часу, тимчасову форму і створив нову і логічну основу теорії категорії часу в китайській мові. Дослідження категорії часу іншого вченого Гун Цяньянь близько до ідей Чень Піня. Висування цієї теорії стало поворотною подією в китайському мовознавстві.

У міру поглиблення досліджень категорії часу, вчені усвідомлювали унікальність засобів вираження часу в китайській мові в порівнянні з категорією часу в індоєвропейських мовах. В останні роки особлива увага приділяється чотирьом аспектам категорії часу в китайській мові: тимчасовій фазі, фактору часу, тимчасовій формі і тимчасовим словам. Вчені в даний час прагнуть створити загальну і єдину систему категорії часу в сучасній китайській мові.

Зокрема, в узагальненому вигляді форми мовного відображення картини світу для європейських і азійських народів структурно описані в роботі О. А. Корнілова, де, в тому числі, зачіпаються і особливості китайського сприйняття образів і форм [29].

Нас же цікавили, насамперед, дослідження, в яких аналізуються різні мовні одиниці китайської мови, і перш за все – лексичні (в сучасній китайській науковій літературі використовуються терміни: *cíhuì*), що позначають простір.

Дослідження мовних засобів вираження просторових значень в сучасній китайській мові не в повній мірі відображено в роботах китайських і українських вчених, при цьому можна помітити розбіжності в структуруванні мовних одиниць, зокрема лексичних.

Так, Тань Аошуан розглядає особливості вживання “просторових” лексичних одиниць, які безпосередньо пов'язані в китайській мовній картині світу з існуванням, знаходженням, пересуванням і орієнтацією в просторі. Особливу роль вчений відводить лексичним одиницям, що вказує на процесуальність, яку в українській мові зазвичай позначають дієслова. Наприклад, екзистенціальне дієслово “жити” в китайській мові буде виражене трьома різними дієсловами: 活 – з детермінативом “вода” в лівій частині і значенням “фізичного існування”, 住 - з детермінативом “людина”, пов'язаним з постійним місцезнаходженням людини, 过 – з детермінативом “рух”, мають континуальне значення “прожити”. При цьому універсальним дієсловом постійного знаходження для неживих предметів є дієслово “zai” “перебувати”. Для людини і в цілому для морських істот Тань Аошуан виділяє групу дієслів, що вказують на становище в просторі, відповідне модальності спостерігача.

У статті І. І. Просвіркіна і Е. А. Луценко аналізуються лексичні одиниці, що позначають простір у філософському трактаті “Чжуанцзи”, в яких використовуються традиційні просторові лексичні одиниці Небо і Земля, Дао – Шлях; лексичні одиниці, які називають сторони світу; топоніми, прислівники зі значенням простору. Але більша частина лексичних одиниць в контексті набувають “культурні смисли”, тому що вони пов'язані з особливими прецедентними феноменами тексту [40].

Висновок до першого розділу

На підставі наукової літератури, присвяченої вивченню категорії часу, були виявлені і описані такі аспекти як історія вивчення категорії часу в різних сферах людського знання, значення і сполучуваність лексеми “час” в китайській мові, уявлення про час, історія вивчення цієї категорії в китайському мовознавстві, основні терміни та позначення різних компонентів і типів мовної категорії часу.

Час, представляючи собою екстралінгвістичну категорію, також є філософською і граматичною категорією, яка має давню історію дослідження. Усвідомлення часу по-різному в різних культурах і визначається як специфікою національної культури, так і мовною системою. При зіставленні значень лексеми “час” і її лексичної сполучуваності було виявлено, що семантична і лексична валентність слова в українській мові набагато вище, ніж в китайській мові.

Ми розглянули різні теорії дослідників, але більш згодні з теоріями Чень Піна та Гун Цяньяна. Вчений Чень Пін запропонував виділяти тимчасову фазу, фактор часу, тимчасову форму і створив нову і логічну основу теорії категорії часу в китайській мові. Дослідження категорії часу іншого вченого Гун Цяньянь близько до ідей Чень Піна. Висування цієї теорії стало поворотною подією в китайському мовознавстві.

Китайський вчений Чень Пін в свою чергу запропонував розділити тимчасові одиниці китайської мови на тимчасову фазу, фактор часу і тимчасову форму.

В китайській, як і в українській мові вживаються тимчасові прислівники, тимчасові союзи, обставини часу, речення з однорідним присудком. Це пояснюється тим, що українська мова – синтетична мова, якої властиво з'єднання граматичних показників зі словом, до даних граматичних показників належать приставки, суфікси, закінчення і суплетивні основи слова. Що стосується китайської мови, то дана мова відноситься до ізолюючої мови, в

якої відсутні формальні показники і взаємна залежність слів в словосполученні і реченні.

Розглянули функції та значення категорії часу в китайській мові. Зрозуміли, що в китайській мові категорія часу більше представлена як якась смислова категорія, яка встановлює певні часові координати і модальні рамки висловлювань. Ці категорії, в різному ступені приховані від спостерігача через відсутність постійних “сигналів” свого існування у вигляді словоформ або аналітичних засобів вираження, заявляють про себе іншими, нестандартними, з нашої точки зору, способами. Про ці способи детальніше зазначимо у Другому розділі.

В останньому підрозділі Першого розділу ми розглянули категорію майбутнього часу в китайській мові. Вияснили, що структура дієслова в китайській мові не змінюється жодним чином. Натомість часовий прислівник або частина аспекту використовується для вираження більш детальної інформації про те, коли щось відбувається.

А також, з'ясували, що майбутній час в китайській мові може бути представлений двома основними способами, до яких відносяться контекстний (ситуаційно або лексично обумовлений) і формально-граматичний.

Таким чином, перша глава була теоретичною базою для подальшого практичного дослідження і підготувала інструментарій для подальшого практичного розділу.

РОЗДІЛ 2. СПОСОБИ ВИРАЖЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ЧАСУ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ У СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНОМУ АСПЕКТІ

2.1. Аналіз структурних характеристик категорії майбутнього часу китайської мови

Як зазначали у першому розділі, що майбутній час (将来) означає дію, що здійсниться або триватиме після розмови про неї. У якості відправної точки далеко не завжди береться дійсний момент мовлення: іноді ми переміщаємо відправну точку в минулий час.

Про майбутній час Люй Шу-сян пише, що сьогодні, минуле, майбутнє ми називаємо трьома аспектами часу. Існує слово 现在 “зараз”, “в даний час”). Це слово само по собі точно визначає теперішній час: кажучи 现在 “тепер”, ми маємо на увазі момент даного мовлення (позначається цим словом відрізок часу може бути довший або коротший, але він обов'язково включає момент мовлення). Навпаки, 过去 ”минулий” і 将来 “майбутній” час можуть позначати час тільки на противагу справжньому: якщо немає справжнього, то минуле і майбутнє не мають ніякого сенсу. Таким чином, 现在 “даний час” – це вихідний момент, або початкова, відправна точка, а 过去 “минуле” і 将来 “майбутнє” визначаються ставленням до цієї відправної точки: перше – до неї, друге – після”.

Наведемо приклад, візьмемо слово 唐代 – “епоха Тан”. З точки зору моменту мови епоху Тан знаходиться в минулому часі. Тобто, вже такої епохи не існує. Але коли ми кажемо 唐以前 до епохи Тан та 唐以后 після епохи Тан, ми приймаємо епоху Тан за відправну точку. Ця відправна точка може перенестися і в майбутній час. Таким чином, наше уявлення о трьох аспектах часу трансформується. Якщо відправна точка збігається з дійсним моментом мови, ми будемо називати цю точку “абсолютною”, а якщо не збігається, то – “відносною”. “Відносною” ми називаємо її тому, що, з одного боку, по відношенню до дійсного моменту мовлення вона може виявитися як в

минулому, так і в майбутньому часі; з іншого боку, найбільш часто використовується для вираження цієї відправної точки такі слова, як 那个时候 “в той час”, “тоді” і інші на противагу 现在 “зараз” не здатні самі по собі позначити конкретний момент, і точне значення їх стає зрозумілим лише в залежності від іншого факту [32, с. 35].

Ми стверджуємо, що минулий час простіше, ніж майбутній час. У майбутнього часу є додатковий фактор невизначеності, модальне значення (наприклад, прислівник/дієслово 将) [73].

Майбутній час в китайській мові може бути представлений двома основними способами, до яких відносять контекстний (ситуаційно або лексично обумовлений) і формально-граматичний. Детальніше ці способи ми розглянемо в Другому розділі, а саме в першому підрозділі.

У підручнику з української мови зазначається, що майбутній час означає дію, котра здійсниться або буде тривати після розмови про неї. Форми майбутнього часу можуть виражати тривалу (необмежену в часі) дію, а також одноразову або обмежену дію із вказівкою на завершеність. Відповідно вони творяться від дієслів недоконаного і доконаного виду.

Форми майбутнього часу висловлюють дію, яка здійсниться після моменту мовлення. Це час представлено двома формами: простою і складною формою. Форма простого майбутнього часу визначається так само, як форми теперішнього часу, системою особистих закінчень. Наприклад: Я подивлюся це завдання. Це дієслово “подивлюся” вжито у формі простого майбутнього часу, доконаного виду, 1-ї особи, однини. Складна форма майбутнього часу утворюється тільки від дієслів недосконалого виду. Вона складається з особистої форми дієслова “бути” і інфінітива дієслова. Наприклад: Я буду робити це завдання. Дієслово вжито в складній формі майбутнього часу, недосконалого виду, 1-ї особи, однини [23, с. 35].

Необхідно відзначити, що теперішній і минулий час позначають реальну дію, а майбутній час – ірреальну дію [23, с. 35].

Таким чином, форма часу дієслова в українській мові характеризується **граматичними показниками.**

Термін “граматика” в мовознавстві неоднозначний. Граматикою називають і науку, котра вивчає мовні факти з релятивним значенням, а саме — зв’язки між словами у процесі мовної діяльності, які зумовлені цими зв’язками видозміни слів, а також саму систему мовних фактів з релятивним значенням, тобто предмет науки.

Як ми раніше зазначили, що в китайській мові немає граматичної категорії часу, іншими словами немає граматичних засобів, які виражають минуле, сьогодення або майбутнє. З плином часу відбувається перехід від контекстного визначення часу і характеру протікання дії, позначеного дієсловом, до фіксації його за допомогою відповідних граматичних засобів – суфіксів і модифікаторів [32, с. 30].

Суфікс виражає граматичне значення вищого ступеня прикметників. Наприклад: зелений — зеленіший (-іш-).

Різні модальні значення зазвичай виражаються модальними дієсловами. Значення можливості і неможливості здійснення дії іноді знаходять своє вираження за допомогою модальних форм результативних дієслів [39, с. 266].

Як вказує Горелов В. І. щодо результативних дієслів, так це те, що вони позначають дію або стан предмета, містять також додаткове значення результативності.

Але повертаючись до самого початку треба зазначити, що дієслова в китайській мові поділяються на дієслова повнозначні та на дієслова допоміжні. А повнозначні дієслова розпадаються на дієслова: не результативні та на результативні.

Для побудови речення, вираженого в майбутньому, ми повинні використовувати структуру речень із часовим маркером на початку речення: прислівник / частинка + предмет + дієслово + доповнення / об’єкт.

Якщо цього не зробити, ви або зміните значення речення, або, в гіршому випадку, зовсім не матиме сенсу.

В українській мові також є поняття про форми часу, яких, з урахуванням видів дієслова, існує п'ять. Так, дієслова мають три форми часу: теперішнє, минуле і майбутнє, яке, в свою чергу, складається з форми допоміжного дієслова “бути” і невизначеної форми (інфінітива) основного дієслова. Дієслова ж досконалого виду мають лише дві форми: минуле і майбутнє [20].

Основним способом передачі категорії часу в українській мові є дієслівний спосіб. Поряд з дієслівним способом, існує лексичний та синтаксичний спосіб та ін.

В українській мові основними ознаками дієслова є процесуальність або стан, наявність основних категорій виду, стану, способу дієслова, часу й особи, можливість відмінювання. Власне, завдяки можливості відмінювання і утворюються форми часу. Найпоширенішим способом словотворення українського дієслова є префіксальний спосіб.

Велика частина з вищевказаних не підходить до опису дієслова китайської мови. Мова ізолюючих буд, відноситься до не флективних мов, відповідно немає флексій (в значній мірі завдяки яким в європейських мовах, і в українській мові в тому числі, і передається час), говорити про категорії часу, принаймні як це розуміється в українській мові, в китайській мові складно [20, с. 35-40].

У китайській мові словотвір дієслів здійснюється трьома способами: словоскладанням, за допомоги суфіксів і за допомогою морфологічної транспозицією. Основним при цьому є саме словоскладання, в той час як суфіксація в основному спостерігається лише у результативних дієслів, а морфологічна транспозиція схильна лише незначній кількості дієслів.

В. І. Горелов стверджує, що суфіксація створює більшість результативних дієслів, де використовуються результативні морфеми, модифікатори напрямки руху та інші [71, с. 96].

Як ми зазначали вище, що структура дієслова в китайській мові не змінюється жодним чином. Натомість часовий прислівник або частина аспекту використовується для вираження більш детальної інформації про те, коли

щось відбувається. Хоча це може здатися складним, оскільки слід керуватися деякими правилами структурування речень, але це набагато простіше, ніж можна очікувати. До сіх пір у дослідників виникає складність розуміння теоретичної основи граматичного строю мови. Це пояснюється неоднозначним вирішення проблеми системно-структурної форми. Важливо зазначити слова відомого мовознавця “кожна наука (не тільки мовознавство) не може лишатися незмінною, поки нею займаються великі дослідники”[15, с. 31].

Граматична будова української мови характеризується вмістом теоретичних питань, що відображають позамовну діяльність і її особливість зі структурою мови.

Український дослідник К. Городенська зазначає, що категорія часу може виражатися як двочленна, а не трьохчленна. Це є лише дві форми: минулий і теперішній час, а що стосується майбутнього часу, то форма даного часу має бути виведена з категорії як нереальна. Багато вчених стали послідовниками її думки; майбутній час почали розглядати у складі категорії способу як вияв суб’єктивної модальності.

Поняття граматичної категорії в українській мові найбільш розглянуто на прикладах морфологічної категорії.

Через модальний фактор ми вважаємо, що майбутнє складніше, ніж минуле. Тож передбачення полягає в тому, що люди приймають речення, що виражають обмежені події, що трапилися в майбутньому, але ж в них немає явної вказівки на майбутній час. І справді, це так. Ми пропонуємо свій висновок як загальний принцип простоти, який обмежує інтерпретацію.

Вираз тимчасового розташування в мові вимагає орієнтаційної точки, у випадку за замовчуванням це “час мови”, момент виступу. Момент або інтервал, в якому відбувається ситуація, “час ситуації”, розуміється стосовно часу мовлення. Минулі ситуації передують мовленнєвому часу, майбутні ситуації слідуєть за ним. Мовне часове розташування також передбачає інший час, “опорний час”. Наше розуміння часової інтерпретації формується

поглядами Ганса Райхенбаха, розширеними та модифікованими багатьма дослідниками, включаючи таких як: Партей, Гінріха та Сміта.

Вказівні прислівники, такі як “зараз”, “за 3 дні”, “тепер”, які зазвичай прив’язуються до моменту виступу, можуть прив’язатись до минулого (або майбутнього) часу, як у прикладі: “Лі сів за парту. Зараз він був готовий розпочати роботу”. У таких контекстах зміщений прислівник “зараз” говорить про перспективу Лі. Опорний час є якорем для цієї перспективи.

Час як мовна категорія обговорюється в дослідженнях: Сміта, Перкінсі та Фернальдї, Чао.

Ми розділяємо думку з дослідником Чао, що “китайські дієслова не мають “часу”. У цьому випадку ми слідуємо традиційній ідеї, що “час” позначає морфему, передумову чи допоміжну форму, яка міститься в головному словосполученні речення та має тимчасове значення. Дослідник Хуан та інші дослідники заявляли, що китайська мова має кінцево-нескінченну відмінність, що може припустити, що мова має абстрактний час. Дослідник Лін, обговорюючи семантику часовості в китайській мові також притримується таких розумінь. Ми погоджуємось з останніми авторами. Ми не вважаємо, що в китайській мові є докази синтаксичного майбутнього часу.

Синтетична форма (від грец. *Synthetikos* з *synthesis* – з’єднання, складання) – це морфологічна форма словотворення або словозміни, в якій граматичні значення виражаються за допомогою флексій і афіксів без використання додаткових слів. Синтетична форма протиставляється аналітичній формі, коли в процесі словотворення до вихідного слова додаються одне або кілька допоміжних слів [20, с. 80].

У деяких випадках синтетична форма, хоча і може бути легко утворена відповідно до правил мови, але менш краща в порівнянні з аналітичною мовою зважаючи на не милозвучність, а на слова, котрі важко вимовити, надмірні довжини слова.

Ми зрозуміли, що в китайській мові немає категорій часу. Але якщо розглядати категорію часу в загалом, то ми можемо виокремити минулий,

теперішній та майбутній час. Але заглиблюючись далі, ми можемо зазначити, що існує теперішнє-майбутнє, котре має дієслова загального і результативного виду, неоформлені ніякими спеціальними видо-часовими показниками. Негативна форма цього часу утворюється за допомогою заперечення 不. Відомо, що функції дієслова, позбавленого позитивних видо-часових показників, може позначати: 1) дію, що відбувається в даний момент. Наприклад, 我吃饭 – Я кушаю.

2) дію, що відбувається безперервно, завжди наявному повторюванню, дія, якої характерне для особи або предмета, позначеного підметом;

3) дію, що очікується після даного моменту (з відтінком наміри здійснити цю дію). Наприклад, 我去! – Я піду!

Значення дії, що відбувається в даний момент, можуть мати тільки ненасичені дієслова і іноді дієслова стану, що відносяться до загального вигляду; при цьому вони повинні мати після себе пряме або непряме доповнення або службове слово 来, 去, яке вказує на напрямок руху по відношенню до мовця, але не можуть отримати обставину зі значенням тривалості або рахункове слово. При всіх цих умовах дієслово може позначати як дію, що відбувається в момент мовлення, так і дію, що здійснюються в певний момент у минулому, а іноді і дію, яке очікується в певний момент в майбутньому.

Якщо додаток після дієслова загального вигляду відсутній (наприклад, якщо додаток при перехідному дієслові був зазначений в контексті або якщо неперехідне дієслово взагалі немає доповнення), дієслово, що означає дію, що відбувається в даний момент, повинен бути оформлений суфіксом 这.

Постійна дія, характерна для особи або предмета, позначеного підметом, або повторювана дія може виражатися як дієсловом загального вигляду (з доповненням або без доповнення, з рахунковим словом, з обставиною часу або без них), так і з дієсловом результативного виду; при цьому мова може йти як

про дію, яке було постійним в сьогодні, так і про дію, яка є постійним в минулому.

Якщо в реченні немає обставини часу, що вказує на тривалість, або рахункового слова, неоформленому дієслова загального вигляду може бути надано значення очікуваного дії, якщо після нього буде опущено доповнення або якщо між дієсловом і доповненням буде вставлена морфема.

Перш за все, дієслово в теперішньо-майбутньому часі вживається після модальних дієслів: дієслово, що стоїть після модального дієслова, нормально не може бути оформлено видо-часовими афіксами. В українській мові модальне дієслово керує невизначеною формою, але в китайській мові невизначеної форми дієслова не існує, а модальне дієслово керує звичним дієсловом, що не оформлене видо-часовими показниками.

Як ми зазначали в першому розділі, що майбутній час в китайській мові може бути представлений двома основними способами, до яких відносяться контекстний (ситуаційно і / або лексично обумовлений) і формально-граматичний.

1. Контекстні (контекстні-лексичні) способи передачі значення майбутнього часу. На практиці майбутній час в китайській мові може не мати (і найчастіше немає) яскраво виражених граматичних показників, тому одним з найбільш поширених способів є саме контекстний. При такому способі значення майбутнього часу передається самою ситуацією або спеціальними лексичними маркерами і в кожному конкретному випадку може залежати від певних умов і обставин.

Ситуаційно-обумовлений спосіб. При цьому значення майбутнього часу визначається семантикою речень, виходячи з попередніх або наступних описів ситуації.

Приклад: 1) 我们还没确定去不去莫斯科, 但是, 如果确定, 他一定让我去买票 – Ми ще не вирішили, чи поїдемо в Москву, але якщо вирішимо, він

обов'язково змусить мене піти купити квитки. Тобто, 如果 “якщо” дія здійсниться, то ми 一定 “обов'язково” щось зробимо.

1) 学完论文以后就交给老师看 – Допишу статтю і відразу передам вчителю, щоб він подивився.

Лексичний спосіб. Даний спосіб має на увазі використання спеціальних слів (прислівників часу), що вказують на час, який ще не настав.

Приклад: 1) 她明天拿词典回来 – Вона завтра повернеться зі словником;

2) 我们下周末去城外玩儿, 你们呢? – Ми на наступних вихідних поїдемо за місто відпочивати, а ви?

2. Формально-граматичні способи передачі значення майбутнього часу. Даний спосіб передбачає використання граматичних маркерів (суфікси, службові слова і т.д.), які вказують на часові координати дії. Нижче представлені деякі варіанти використання формально-граматичних показників майбутнього часу:

1) Використання дієслівного суфікса 了 . Одним з формально-граматичних показників є суфікс 了 , який, головним чином, виступає показником минулого завершеного часу або показником зміни якості / стану. Цей суфікс несе багато функцій. Однак при визначених умовах даний суфікс вказує і на майбутнє дію. Йдеться про суфіксальне оформлення 了 в складному реченні з двома предикативними основами. При цьому, якщо в реченні є два дієслівних присудків (рідше коли є присудок, виражений якісним прикметником), і перша дія (якість) є неодмінною умовою для другої дії, то перший присудок може бути оформлено суфіксом 了 ;

2) так зване ймовірний майбутній час як формального показника може вказувати дієслово 会 , який в даному випадку втрачає значення модальності і виступає маркером майбутнього часу. У розмовній мові часто (але не обов'язково) використання дієслова 会 як показника майбутнього часу

супроводжується часткою 的 в кінці речення. Перед дієсловом 会 може також стояти наріччя 一定 для посилення вислову;

3) на так зване найближче майбутнє можуть вказувати, як формальні граматичних показників, так і можуть вказувати граматичні конструкції, які мають загальне значення “незабаром”, “скоро”, “ось-ось”. Дані конструкції ми детальніше розглянемо в другому розділі, а саме в другому підрозділі нашої дослідницької роботи;

4) на майбутній час, особливо в офіційній та книжковій мови, часто вказує спеціальний показник – прислівник 将 або поєднання 将要.

Існує ще багато інших способів утворення майбутнього часу в китайській мові.

Інформація про тимчасову інформацію також передається орієнтованими на майбутнє дієсловами, такими як 计划 – “планувати щось”, 准备 – “підготуватися до”. Ці дієслова носять модальний характер. Їх доповнення виражають відношення до плану, прогнозовані та нереалізовані ситуації; значення мають лише опосередкований часовий характер.

Інтерпретація доповнення дієслова, орієнтованого на майбутнє, є нереалізованим або майбутнім. Він перекреслює викладені вище прагматичні принципи. Ілюструє основне дієслово 准备 “готуватися до”, “планувати” виражає теперішній стан. У надписах вказується тип ситуації, виражений пунктом, Подія (П) або Стан (С); доповнення наведено у квадратних дужках. 我准备天黑以后我和 Zhang San 一起来 – Я планую, що стемніє після того, як ми з Чжансаном разом прийдемо (С); Планую прийти з Чжансаном після того, як потемніє (П).

Дієслово 准备 орієнтоване на майбутнє: воно визначає доповнюючий додаток у майбутньому часі як нереалізований. Прагматичний висновок говорить про те, що подія була реалізована, оскільки немає інформації про протилежне.

Дієслова, орієнтовані на майбутнє, фігурують у різних контекстах. У межах минулого прислівника вони передають майбутній час з минулого, майбутнього в минулий.

Наведемо приклад з іншими дієсловами, але зауважимо, що цей та інші текстові приклади, наведені нижче, не пропонують ясності та простоти побудованих прикладів. Вони часто є досить складними та зайвими, як це стосується багатьох фактичних текстів. Однак ми вважаємо, що це робить їх більш цікавими та актуальними, ніж побудовані приклади, не менш.

今年九年九月二日, LianXiang 召开新闻发布会宣布从九月一日起. 正式解聘原总工程师 Ni Guangnan 原始, 并决定交给中国科学院五百万元 – 2 вересня 1999 року компанія Lianxiang провела прес-конференцію та проголосила про звільнення свого первинного головного інженера Ні Гуаннана, члена Китайської академії наук, що набуває чинності 1 вересня. Також було прийнято рішення передати 500 000 юанів в Китайську академію наук.

Дієслово 決定 “вирішити” – дієслово, орієнтоване на майбутнє, з нереалізованим доповненням. В першому реченні ми бачимо, що є вказівка на минулий час, у цьому реченні дієслово 決定 має інтерпретацію майбутнього-минулого часу. Так як речення в минулому, але за допомоги дієслова ми розуміємо, що дія відбудеться в майбутньому. У цьому минулому контексті закономірно зробити висновок про те, що рішення було виконане та передано кошти, тобто, що подія була реалізована.

Модальні дієслова також вказують на майбутнє і впливають на часову інтерпретацію. Модальні дієслова 会 – ”можна”, 要 – “хочу”, “повинен”, “потрібно” і 将 “буде” мають чіткий часовий проміжок. Вони дещо відрізняються: 要 – це насамперед суб'єктивне, вольове дієслово; 会 є прогностичним; 将 використовується для планових, запланованих ситуацій.

Наприклад, 政府和民间要有足够的空间和时间... – Уряд і люди повинні мати достатньо місця та часу. 国泰似乎已经认识到这个因素的中澳行今年将

招募可增加至四十八人 – Cathay Pacific, здається, вже усвідомлює цей фактор, важливий для DE, цього року набереться ще 48 осіб. Модальні дієслова мають чіткий часовий ефект, розміщуючи додаток доповнення в майбутньому. Детальніше ми більш розглянемо кожен з цих дієслів.

2.2. Функціональні характеристики способів творення майбутнього часу китайської мови

Наявність показників “чистого” часу в строгому сенсі (відношення до моменту мовлення) в сучасній китайській мові сумнівно, але для того, щоб більш детально зрозуміти як формується майбутній час, ми виокремимо всі способи вираження майбутнього часу (将来) в китайській мові.

1. Спосіб творення за допомогою **вказівні прислівники**. На початку речення ставляться слова, що вказують на певний час (це може бути майбутній, теперішній або майбутній час). Час в китайській мові може виражатися за допомогою іменників, які дають відсилання до того чи іншого часу і вказують на тимчасові рамки. Таких іменників (тимчасових модифікаторів) в китайській мові досить багато, наведемо приклади деяких з них: (наприклад, 明天 – “завтра”, 后天 – “післязавтра”, 明年 – “наступного року”, 下个星期 – “наступна неділя”, 大后天 – “три дні потому (включаючи поточний), через два дні”, 后年 – “через рік”).

Наприклад: 1) 今年尚可, 后年饶 – Цього року урожай стерпний, в наступні роки буде ще краще.

2) 现在来也好, 明天来也好 – Приходь хоч зараз, приходь хоч завтра;

3) 大后天有场演唱会, 你有没有兴趣去看呢? – Через двоє днів буде концерт, вам цікаво його побачити?

4) 明年我去中国旅行 – Я поїду в Китай наступного року;

5) 下个星期我去上课 – Я піду на заняття наступного тижня;

6) 明年还会举办第二届猿酒节，但那就没有首届的隆重和开辟鸿蒙的意思了 – Другий фестиваль вина відбудеться наступного року, але тоді немає сенсу розвитку первісного грандіозного світу;

7) 明天早上他吹熄灯笼，然后走到渡口，等待着对岸的船过来 – Завтра з ранку він задує ліхтар, а потім піде до порома чекаючи, коли човен з іншого боку підійде;

8) 明天市里领导来矿上参观，矿长下死命令要我们好好招待 – Завтра керівники міста приїдуть відвідати шахту, а керівник шахти наказав нам розважатись;

9) 真凶落网九年后 – Справжній вбивця був затриманий через 9 років після скоєння злочину.

Часові маркери 这时候 та 那时候 також виступають єдиним засобом диференціації тимчасової локалізації висловлювання.

Наприклад, 1) 这样的情况到底什么时候才能结束呢? – Коли ця ситуація закінчиться?;

2) 随便什么时候到我们这里来看看吧 – Коли ви приїдете до нас? ;

3) 这个新规定什么时候生效? – Коли це нове регулювання набуде чинності?;

4) 等到那时候太晚了 – На той час буде вже занадто пізно.

2. За допомогою службового прислівника 将 утворюється майбутній час в сучасній китайській мові. Прислівник вводить додаток, що означає прямий і найчастіше певний об'єкт дії наступного нижче дієслова і перекладається зазвичай у знахідному відмінку іменника без прийменника.

Також, 将 може виступати як модальне дієслово, перекладається як – “намір”, “збиратися”, “мати намір”, “припускати” (також в службовому користуванні). Дане слово несе у собі багато функцій, котрі ми наведемо нижче у прикладах.

В деяких регіонах Китаю (в залежності від діалекту) 将 може використовуватися тільки в письмовій мові, в інших же регіонах Китаю, 将 активно використовується в розмовній мові, але не в письмовій.

Наскільки нам відомо, граматики не залишила більше інформації про службовий прислівник 将. Дослідники Ву та Куо мають першу опубліковану детальну дискусію 将. Стверджується, що 将, 会, 要 – всі модальні дієслова, але з різними модальними основами. Дослідник Жен (дисертація про майбутню інтерпретацію часу в китайській мові) представляє всебічне обговорення модальних допоміжних засобів, майбутніх орієнтованих на основні дієслова, граматичного та лексичного аспекту, але не 将 [74].

Дослідники Сміт і Ербо: мають тільки коментар до модального дієслова 将– це таке модальне дієслово, що передає майбутній час, і використовується для “запланованої дії та запланованої ситуації” [75, 322].

Наприклад, 今年将招募可增加至四十八人 – Цього року набереться ще 48 осіб;

她将要毕业大学 – Вона збирається закінчити університет;

将 – прислівник часу, вказує, що дія тільки встигло відбутися в самому недавньому минулому; тільки що, тільки ...; ледь-ледь:

1) 他将下火车 – Він тільки-но зійшов з поїзда;

2) 天将下雨 – Ось-ось піде дощ ;

3) 韩美日三国将举行会议确定对朝政策。(新华社, 2016年01月22日) – Південна Корея, США та Японія проведуть нараду для вироблення курсу по відношенню до Північної Кореї (Інформагентство “Сінхуа”, 22.01.2016);

大银行将继续它们的政策 – Великі банки будуть продовжувати свою політику.

3. За допомогою прислівників можемо утворити майбутній час в китайській мові. Наприклад, прислівник 将近 та 将要. Обидва прислівники вказують на те, що дія скоро відбудеться.

Наприклад, 将近 / 将要 毕业 时, 他 还没 找到 工作 – Випуск з університету вже скоро, а він все ще не знайшов роботу.

将近 + тимчасове слово / дієслово / прикметник позначає “близько до якогось часу, до якогось моменту”, на зразок “близько 14:00”, “ближче до суботи”.

Приклад, 将近 下午 四点 时, 下 了 一 场 大 雨 – Десь ближче до 4 годин піде сильний дощ.

将要 + дієслово / дієслівна група / прикметник (в окремих випадках) вказує на те, що скоро щось трапиться, відбудеться якась зміна.

Прислівник “将要” говорить про те, що подія відбудеться найближчим часом.

Наприклад, 拍卖会 将要 开始了 – Розпродаж ось-ось почнеться;

公共汽车 将要 出发 – Автобус ось-ось поїде.

А також прислівник “将会” в таких прикладах:

他 将会 买 房子 – Він купить квартиру.

Приклад: 下 月 三 号 学 校 将 要 举 办 毕 业 典 礼 – 3 числа наступного місяця в університеті пройде випускний (вказує на те, що це трапиться скоро).

将近 + рахунковий зворот (числівник + рахункове слово), будуть позначати, що це число ось-ось звершиться, близько до цієї кількості.

这 本 书 将 近 十 万 字, 不 过 我 一 天 就 看 完 了 – Ця книга майже начисляє 100 000 ієрогліфів, а я за день її прочитав.

4. Утворення майбутнього часу формується за допомогою модальних дієслів. Спочатку розглянемо найбільш використовуване дієслово 会 (впевненість в майбутньому), модальне дієслово 要 та дієслово 想. За змістом дане модальне дієслово має те ж саме значення, що і прислівник 将. У китайській мові 要 використовується, щоб висловити бажання зробити щось. В даному значенні дієслово 要 дуже близьке до значення майбутнього часу з

дієсловом 会. Той, хто говорить повідомляє, що має намір зробити щось. Вірогідність здійснення дії близько 70-80%.

В даному випадку дієслово 要 синонімічне модальним дієсловом 可能 і 会; він відрізняється від останніх більш позитивною та інакшою інтонацією. В кінці таких речень може вживатися 的, що дозволяє підкреслити стверджувальну інтонацію щодо можливості, ймовірності здійснення дії. Модальне дієслово 要 в цьому значенні вживається, як правило, у промові про майбутню дію (в тому числі і про майбутнє з точки зору минулого). На українську мову такі речення перекладаються дієсловами в майбутньому часі, іноді з додаванням прислівників типу “можливо”, “ймовірно”, “може бути” і т.п.

Наприклад, 快走吧! 火车就要开了 – Поспішай! Поїзд ось-ось відійде!

不抓紧时间要迟到的 – Якщо не поквапимося, то встигнемо;

Негативними формами в цьому значенні є 不可能 та 不会, які перекладаються як “не повинно трапитися, не може бути, неможливо”:

你早点儿出发, 不会晚的 – Вийди раніше, тоді не запізнишся;

他不可能知道这件事 – Він не може про це знати.

Суб'єктивний намір вчинити дію, особисті плани перекладається дієсловами “збиратися”, “мати намір”.

Негативна форма: 不要: 我要在农村度假 – Я маю намір провести відпустку в селі;

吃完饭我要饱睡 – Після обіду (букв. : їжі) я збираюся гарненько виспатися;

朋友们! 不要大惊小怪, 这是个儿童玩具! – Друзі! Не шуміть, це дитяча іграшка;

他告诉儿子自己要去一趟酒国市办公务, 儿子说无所谓 – Він сказав своєму синові, що збирається поїхати у винний міський офіс, а син сказав, що це немає значення.

Дієслово 会 – означає “вміти”. Дієслово 会 може застосовуватися до здібностей, умінь та навичкам, які були придбані. В даному випадку дієслово 会 є модальним.

Наприклад, 诚如老师您所言, 我如果潜心研究专业, 在酒国确会有光明前程, 吃也不会缺, 穿也不会缺, 房子会有的, 地位会有的, 金钱会有的, 美女也会有的 – Як сказала вчителька, якщо я оволодію професію професійно, у винній країні буде світле майбутнє, не буде дефіциту їжі, нестачі одягу, буде будинок, буде статус, будуть гроші, прекрасні жінки;

今后, 我会有许多问题向您请教, 所以, 希望不要再称我为“老师”了 – Надалі я буду задавати вам багато запитань, тому сподіваюся, що мене не називатимуть “вчителем”;

两个宝是我的朋友, 相信他们会帮忙的 – Два скарби – це мої друзі, я вірю, що вони допоможуть.

На відміну від інших дієслів, модальні дієслова не позначають дію або стан, дієслова позначають саме відношення мовця до дії, яка виражається інфінітивом у сполученні з модальним складеним присудком.

Наприклад, 1) 我会想你 – Я буду сумувати за тобою;

2) 会有这么一天, 我去大学 – Настане такий день, я піду до університету;

3) 我会帮助你 – Я зможу тобі допомогти;

4) 我要去中国旅行 – Я збираюся поїхати подорожувати до Китаю;

5) 她要我替她写信 – Вона просить, щоб я написав за неї лист; вживання дієслова 要 часто вказує, що дія подальшого дієслова здійсниться в майбутньому (в перекладі наступний дієслово ставиться в формі майбутнього часу): 1) 天快要黑了 – Скоро стемніє;

2) 快走吧! 火车就要开了 – Поквапся! поїзд ось-ось відійде!;

3) 吃完饭我要写信 – Після їжі я буду писати листи.

Дієслово 想 характеризується наявністю трьох додаткових немодальних значень, в яких він функціонує як звичайне перехідне дієслово:

1) “думати”, “мислити”, “міркувати”, “обмірковувати”; синонімічні дієслова 思考, 考虑, 思索: 我正在想这个问题 – Я як раз думаю над цим питанням;

他们想摆脱困境的办法 – Вони обмірковують шляхи виходу з [цього] скрутного положення.

2) “думати, що ...”, “думати”, “рахувати”; синонімічні дієслова 认为, 以为: 我想他今天一定来 – Я думаю, [що] він сьогодні обов'язково прийде.

3) “Тужити”, “нудьгувати”; синонімічні дієслова 想念, 思念, 怀念, 挂念; 惦记: 我看, 你很想你的妻子 – Я бачу, що ти дуже сумуєш за своєю дружиною.

У немодальному значенні, як правило, негативною формою дієслова 想 в теперішньому і майбутньому часі служить 不想, а в минулому – 不想 або 没想.

Наприклад, 我不想北京和其永恒的拥堵 – Я не сумую за Пекіном з його вічними пробками;

我不想 / 没想过将来要干什么, 就让一切顺其自然吧 – Я ніколи не думала про те, що я буду робити в майбутньому. Нехай все йде своєю чергою.

Слід звернути увагу, що висловлювання зі значенням негативної думки або відсутності думки з того чи іншого питання “не думаю, що ...” не можна переводити з допомогою 不想. Форма 不想 означає “не хочу“, “не сумую” або ж “не думаю (як певний процес), що не розмірковую”. Використання цього поєднання в значенні “я не думаю / не вважаю, що ...” з точки зору носіїв китайського мови звучить дуже дивно.

Як вже говорилося раніше, дієслово 想 висловлює більш сильне, ніж 要, бажання або прагнення зробити дію. У зв'язку з цим, дієслово 要 може визначати тільки темою говірок і групами слів, які виражають сильне,

рішуче бажання, устремління, в той час як дієслово 想 може визначатися говірками ступеня (很 “дуже”, 最 “надзвичайно, дуже”, 十分 “дуже, повною мірою, надзвичайно”, 有点儿 “трохи” і т.п.), власною мовою 正 “саме в цей момент, як раз тоді”, адвербіальним словосполученням 不大 “не дуже”, обмежувальним власною мовою 只 “тільки, всього лише”.

У сучасній китайській мові частотність вживання дієслова 想要 нижче, ніж 想 і 要.

Комбінація морфем 想 і 要 в зворотній черговості (тобто 要想) утворює вступний службовий союз зі значенням умови для реалізації будь-якого бажання “якщо (за) хотіти, якщо бажати, якщо заманеться”.

Наприклад, 要想结婚, 非靠朋友帮忙不可 – Якщо захочеш одружитися, то без допомоги друзів не обійтися.

Існує ще інакші модальні дієслова, такі як: 愿意 уа̀нуї висловлює згоду здійснити будь-яку дію, так як це збігається з власними бажаннями і бажаннями говорити; він позначає внутрішню готовність до здійснення дії, показує, що діяч показує що він щось охоче, бо йому це подобається, тому що він розташований, схильний до цього.

Наприклад, 我喜欢性格温柔的人, 愿意和这样的人交朋友 – Мені подобаються люди по своїй натурі ласкаві, готовий з такими людьми і подружитися;

我愿意和你一起去, 不愿意一个人去 – Я хочу піти з тобою, не хочу йти один;

他们问我是否愿意为他作担保 – Вони запитують мене, чи готовий я за нього поручитися.

Модальний дієслово 愿意 має також паралельну усічену односкладову форму 愿. За значенням вона повністю аналогічна модальному дієслову 愿意, але відрізняється від нього сферою свого вживання – письмова мова з

нальотом архаїчності, часто стилізована під веньянь, а також власне тексти на веньянь.

Наприклад, 愿君安其乐而思其终也 – Хотів би, щоб Ви, пане, насолоджувалися своїми радощами, але пам'ятали, що вони [коли-небудь] закінчаться.

Модальні дієслова по своїй суті виражають можливість, неможливість якоїсь дії, ймовірність або неймовірність, обов'язковість, необхідність, бажаність, сумнів тощо. Горелов В. І. виокремлює дієслова першої та другої групи [71, 24].

Дієслова першої групи зазвичай означають суб'єктивну, фізичну можливість; іноді вони висловлюють об'єктивну можливість.

Дієслова другої групи зазвичай означають об'єктивну, юридичну можливість [71, 24].

Дієслово 会 означає суб'єктивну можливість, котра протикає з вміння, здатності здійснити дію; іноді він висловлює об'єктивну можливість з відтінком, переданим на українському слова як "може трапитися, що ...".

Модальні дієслова, що виражають можливість:

- 1) 能, 能够 – “вміти щось-робити”;
- 2) 可, 可以, 可能 – “можливо”;
- 3) 会 – “вміти”;
- 4) 得 – “можна, вдасться”. Дієслово означає об'єктивну можливість з відтінком, який може бути переданий словами як “отримати можливість, вдасться” [71, 24].

Також існують модальні дієслова, які висловлюють необхідність у чомусь: 1) 应, 当, 该, 应该, 该当 – “має, належить, слід”;

2) 得 – “має, належить, слід”;

3) 需要, 需, 要, 需得 – “потрібно, треба, необхідно”.

І ще один вид модальних дієслів, які виражають бажання:

1) 要, 愿意, 愿 – “бажати, хотіти”;

- 2) 想, 想要 – “мати намір, хотіти”;
- 3) 肯 – “погоджуватися, хотіти”;
- 4) 敢 – “сміти, вирішувати”.

Вираження майбутнього часу є дієслова, які виражають намір зробити щось в майбутньому.

При необхідності більш чіткого і конкретного, ніж це робить модальне дієслово 想, вираження наміри (“збиратися”, “мати намір”, “планувати” і т.п.) використовуються дієслова 打算 “планувати, мати намір”; “припускати”, 准备 “збиратися, планувати”, 决定 “вирішити (ся)”, 试图, 企图 “намагатися”, 希望 “бажати, сподіватися”, 计划 “планувати, замишляти” і т.п.

Наприклад, 1) 你是不是打算与莫言那个小兔崽子一起来 写我的传记? – Ви плануєте написати мою біографію з цим маленьким кроликом Мо Яна?

2) 在不能采集燕窝的季节里, 我岳母的父亲和叔叔们就坐吃着头年 采燕的收入, 为下一次采燕做各方面的准备 – У сезон, коли пташине гніздо неможливо зібрати, батько та дядьки мого тестя сиділи за доходами першого року врожаю і готувалися до наступного разу;

3) 我岳母说父亲已从岩壁上溜下来, 举着火把, 仰脸看着把性命悬挂在洞顶的小弟, 并准备随时捡起他挥刀割下的燕窝 – Моя теща сказала, що мій батько зісковзнувся зі скельної стіни, тримаючи факел, дивлячись на молодшого брата, який повісив своє життя на вершині печери, і був готовий забрати пташине гніздо, яке він вирізав;

4) 莫老师, 我已决定把这种新酒的命名权转让于您 – Вчителю Мо, я вирішив передати права на найменування цього нового вина вам;

5) 前途大有希望 – Майбутнє повно надій;

6) 计划工作还是一种需要运用智慧和发挥创造力的过程, 它要求高瞻远瞩地制定目标和战略 – Планування роботи – це також процес, який вимагає використання мудрості та творчості, він вимагає перспективних цілей та стратегії.

Також, для реалізації майбутнього часу можемо використовувати дієслова, які вживаються як для ситуацій, які вже стали фактом (минулий час), так і для опису ситуацій, які ще не стали дійсним фактом (теперішній або майбутній час). На українську мову дієслова в даному значенні переводяться словами “повинен”, “слід”, “належить”, “підлягає” або “необхідно”, “потрібно”:

- 1) 应该别想出路 – Слід шукати інший вихід;
- 2) 你本来应该早些告诉我这条消息 – Вам слід було б раніше повідомити мені цю новину;
- 3) 应当会克制自己的各种激情 – Треба вміти перемагати свої бажання;
- 4) 发现错误应立即纠正 – Знайшовши помилку, потрібно відразу ж її виправити;
- 5) 这所房子太老了, 该拆掉 – Цей будинок дуже старий і підлягає знесенню.

На відміну від вищеназваних, модальні дієслова 应 і 该 не можуть поодиноці виступати відповіддю на питання і не можуть мати доповнення суб'єктно-предикативний поєднанням. З усіх п'яти модальних дієслів найбільш уживаними є 应该 yīnggāi і 该 gāi.

Існує дуже багато дієслів із тимчасовим компонентом, але їх ми не знайшли в класифікацій дослідників майбутнього часу. Тому ми вважаємо, що їх необхідно виокремити, що за їх допомогою ми можемо сформувати майбутній час. Це такі дієслова як: 保证 – “гарантувати”, 望想 – “мріяти про”, 需要 – “потребувати”, 预告 – “застерігати”, 预言 – “передбачати”, 阻止 – “зупиняти” та інші.

Наприклад, 1) 我们保证完成任务 – Ми гарантуємо виконання (завершення) нашої місії;

2) 灯火渐渐地缩小了, 在预告油的已经不多 – Полум'я лампи поступово зменшилося, попереджаючи, що керосину залишилось вже трохи;

3) 你起码需要 1 万元 – Вам потрібно щонайменше 10000 юанів;

4) 对失业人员和需要提高技能人员很有意义 – Це має сенс для безробітних та тих, хто потребує підвищення кваліфікації;

5) 你其实可以阻止我的调查的 – Ви фактично можете зупинити моє розслідування.

З допомогою цих дієслів також можливо утворити майбутній час. 来得及 “встигнути” і 来不及 “не встигнути” – результативні дієслова особливого типу, які існують в мові тільки в інфіксальній формі, тобто з інфіксами 得 і 不.

Наприклад, 1) 虽然数学的测验很难, 我来得及做所有五个练习 – Хоча контрольна робота з математики була дуже складна, я встиг зробити все п'ять вправ;

2) 来得及, 用不着急急忙忙, 又不是去救火! – Успію, не треба так поспішати, не на пожегу!

3) 赶头班车恐怕来不及了 – Боюся, ми [вже] не встигнемо на перший автобус.

На особливу увагу заслуговують негативні речення. Оскільки дієслово 来不及 містить в собі заперечення 不, яке зазвичай не поєднується з результативними конструкціями (за винятком додаткових речень зі значенням умови) в силу співвіднесення останніх з планом минулого часу, він може бути ужитий тільки у теперішньому або майбутньому часі.

Пряме значення 不 (і основна відмінність від 没) – заперечена дія або ознаки без обов'язкової вказівки на їх завершеність, а в залежності від лексичного значення предиката. Іншими словами, негативні речення з 不 описують якесь наявне в момент мови стан (незалежно від того, як, коли і чому воно було досягнуто), заперечення, пов'язане з теперішнім або з майбутнім.

5. За допомогою конструкцій виражається майбутній час в китайській мові. Таких конструкцій в сучасній китайській мові дуже багато, але ми наведемо приклад найбільш використовуваних.

Наприклад: “要 ... 了”, “就 ... 了”, “快要 ... 了”, “快 ... 了”, котрі вказують на подію в недалекому майбутньому часі.

Наприклад, 9 点了, 超市要关门了 – О 9 годині супермаркет повинен закритися;

圣诞节要到了, 你有什么打算? – Наближається Різдво, які у вас плани?;

他们的孩子要出生了 – Їх дитина збирається народитися.

Єдиним винятком є конструкція 快要 了, яка не вживається, коли в реченні є слова такого типу: 下个月 / 明年 / 今天早上 / 秋天 і інші обставини часу (конкретно відповідаючи на питання “коли”). В таких прикладах замість 快要 了 можна використовувати будь-яку іншу конструкцію.

Приклади: 1) 她快要出发了 – Вона збирається йти;

2) 饭就好了 – рис зараз буде готовий;

3) 春天很快就到 – скоро буде весна;

4) 天快要黑了 – скоро стемніє.

Приведемо ще один приклад використання конструкції: 就(要)...了, або інакша конструкція 快(要)...了. Конструкція позначає, що та чи інша дія відбудеться незабаром, тобто в майбутньому, і при цьому “проміжок між моментом мови і моментом вчинення дії дуже або відносно малий”. Різниця між цими конструкціями полягає в тому, що 就要 ... 了 позначає, що незабаром відбудеться запланована дію, а 快要 ... 了 що ось-ось станеться несподівана подія.

У китайській мові функції слова 要 використовується для того, щоб висловити бажання зробити щось. В даному значенні дієслово 要 дуже близьке до значення майбутнього часу з дієсловом 会. Хто говорить повідомляє, що має намір зробити щось. Вірогідність здійснення дії близько 70-80%. Існує ще

така конструкція "要 ... 了", яка вказує на подію в недалекому майбутньому часі.

Дієслово 会 – означає “вміти”. Дієслово 会 може застосовуватися до здібностей, умінь та навичкам, які були придбані. В даному випадку дієслово 会 є модальним.

Це були основні способи вираження майбутнього часу в китайській мові, але існують ще декілька варіантів за допомогою яких ми можемо виразити майбутній час. А також за допомогою їх функцій у мові, вони можуть утворювати майбутній час.

Дієслівні **суфікси** 了, 着 виражають видо-часові значення, причому основним є видове значення [30, с. 50]. Дуже спірний формоутворювальний дієслівний суфікс 了, на думку ряду вчених, може бути і в минулому часі, і в теперішньому часі, і в майбутньому часі. Це можна пояснити тим, що суфікси 了, як і 着, відносяться більше до видових, ніж до тимчасових суфіксів.

Китайські вчені (Люй Шусян, Ва Лі, Гао Мінгай) відносять дієслівні форми, утворені словозмінними суфіксами, до категорій виду. Юй Мінь розглядає видові значення китайського дієслова в зв'язку з поняттям ступеня завершеності дії. Вказуючи два види – завершений і тривалий.

Форма, утворена суфіксом 了, вказує, що дія мала місце в минулому (часу) і що воно завершено. Тобто даний суфікс виражає функції минулого часу, але іноді ця форма дієслова вказує на завершення дії в майбутньому. Це зазвичай має місце в тих прикладах, коли здійснення однієї дії обумовлено завершенням іншої дії [71, с. 28].

Інколи суфікс 了 вказує на завершення діє в майбутньому. Це має сенс в тих випадках, коли здійснення однієї дії обумовлено завершенням іншої.

Наприклад, 妈来了, 您先告诉我一声 – Прийде мама, спочатку скажіть мені;

你喝了, 就会完全好的 – Вип'єш (ліки), тоді зовсім одужаєш.

Спостереження над фактичним мовним матеріалом свідчить про те, що подібне вживання зазначеної форми зустрічається головним чином в безсполучникових складних реченнях.

Дієслово, оформлено суфіксом 了, з запереченням 不 не вживається. В окремих нечисленних випадках можна спостерігати, вживання цієї дієслівної форми з негативною часткою 没 (没有).

Наприклад, 说了老半天也没决定了问题 – Довго говорили, але так і не вирішили питання.

Нерідко дієслівна форма вживається в спонукальних реченнях. У таких випадках вона означає спонукання до вчинення дії в майбутньому. Це явище можна розглядати як переносне вживання дієслівної форми, утвореною суфіксом 了.

Наприклад, 我求你! 我求你放了她吧! – Прошу тебе! Прошу тебе відпустити її;

这个橙子烂了, 扔了它吧 – Цей апельсин гниє, викинь його.

У своїй монографії “Проблеми прихованої граматики” Тань Аошуан виділяє кілька значень 了 le як тимчасового оператора. Оператор 了 le може виступати як показник початкового значення, коли дія або стан наступає до моменту мовлення, а на момент промови зберігається підсумковий стан або процес. Тобто, даний суфікс несе у собі багато функцій і може по різному вживатися в мові.

Щодо іншого суфіксу, форма, утворена суфіксом 着, вказує, що дія має місце в сьогоденні (час) і що воно, протікаючи безперервно, перетворилося в триваюче стан (вид). За допомогою суфікса 着 видо-часова форма може бути утворена тільки від результативних дієслів. Видо-часова форма з суфіксом 着 може позначати не тільки дію, яке відбувається в момент мови, але також і дію, що відбувається в будь-який інший момент, зазначеною обставиною часу або визначається по контексту, але обов'язково сприймається як тривалий процес.

Це явище являє собою відносне вживання дієслівної форми на 着 і, на думку деяких дослідників, має значення відносного теперішнього часу. Дана форма дієслова може вживатися і в тих випадках, коли дія, представлена у вигляді триваючого стану, віднесена до майбутнього (майбутній час вказується прислівником або визначається по контексту).

Наприклад, 明天晚上我要在家里等着他 – Завтра ввечері я буду чекати його вдома;

下个星期我整天在家里等着他 – Я буду чекати його вдома весь день наступного тижня.

Оформлення дієслова суфіксом 着 не завжди обов'язково: якщо дієслово висловлює тривалість дії, то 着 ж не потрібно; для передачі значення тривалості дії досить одного 没 мей. Модальна частка 呢 в негативних пропозиціях не вживається.

她没等你, 她走了 – Вона тебе не чекала, вона пішла.

Ми зазначили, що за допомогою прислівників ми виражаємо майбутній час в сучасній китайській мові. Існують інші прислівники за допомогою яких ми утворюємо майбутній час в китайській мові. Але це не є основною функцією даних прислівників, дані прислівники не вживаються в майбутньому часі.

В деяких випадках ці прислівники несуть функції утворення майбутнього часу в китайській мові. Прислівники 又 і 再 також, як 就 і 才, складають пару, де вони мають подібні значеннями, проте, між ними існує значна різниця.

Прислівники 又 і 再 мають значення “ще раз, знову”. Їх вживання особливо тим, що 又 – використовується в минулому часі, а 再 – в майбутньому.

Наприклад, 1) 她没懂, 我又说了一遍 – Вона не зрозуміла, я сказала це ще раз (минулий час);

2) 我打算再见她一次 – Я маю намір побачитися з нею ще раз (ще раз побачитися у невизначеному майбутньому) ;

3) 这样的好事打着灯笼也难找, 请老师莫要再犹豫了 – Таку гарну річ важко знайти за допомогою ліхтаря. Попросіть вчителя знову;

4) 回家去吧, 再闹就送你去派出所 – Іди додому та знову відправляйся у відділення поліції.

Прислівник 又 теж можна використовувати в майбутньому часі, однак тільки тоді, коли той, хто говорить на 100% впевнений у своїй правоті.

Наприклад, 明天又星期一, 又我要上学了 – Завтра знову понеділок, знову на заняття.

Прислівник 再 в поєднанні з запереченням означає “більше ні ...” і вживається як в теперішньому, майбутньому, так і в минулому часі. Заперечення ставиться перед 再: частка 不 для теперішнього і майбутнього часу, частка 没 (有) для минулого.

Наприклад, 他的身体不好, 所以早上不再早跑步了 – Він погано себе почуває, тому більше не бігає вранці.

Дослідник Люй Шусян в своїх роботах зазначав, що утворення майбутнього часу в китайській мові може утворюватися за допомогою службового слова 在. Воно вказує на те, що дія має місце в теперішньому часу і що воно, протікаючи безперервно, перетворилося в тривалий стан (вид); при цьому службове слово 在 zài, на відміну від видо-часових суфіксів, ставиться не після дієслова, а перед ним. Отже, дана аналітична форма за своїм значенням збігається з синтетичною, утвореною суфіксом 着.

Службове слово вказує на дію, що відбувається в момент мовлення, що протікає безперервно, який перетворився на триваюче стан. Таким чином, дана форма дієслова по своїм значенням схожа з формою, яка утворюється за допомогою суфікса 着. Ця форма позначає даний тривалий час. У разі

утворення за допомогою службового слова 在, видо-часова форма може бути утворена тільки від результативних дієслів.

Якщо присудок в реченні виражений дієслівною формою, яка утворюється за допомогою службового слова 在, і в кінці цього речення є фразова частка 了 (啦), то це означає, що дія, отже, вже почалося і триває до теперішнього часу.

Наприклад, 小李到了超市的时候, 已经在下雪了 – Коли Сяо Лі прийшла в супермаркет, вже йшов сніг.

Дана форма дієслова може вживатися і в тих випадках, коли дія, представлена у вигляді тривалості стану, віднесена до минулого або майбутнього (конкретний час зазвичай вказується обставиною часу або визначається по контексту), тобто аспект тривалості може ставитися до будь-якого часу – минулого, теперішнього або майбутнього часу.

Наприклад, 1) 明天我整天在看电视 – Я завтра буду дивитися телевізор;

2) 他在考虑自己的前途 – Він розмишляв про своє майбутнє.

Люй Шусян ще наводив приклади утворення майбутнього часу. Він вважає, що це є частка 呢. Але це не є головною функцією утворення майбутнього часу. Частка ставиться на кінці речень, щоб утворити окличний відтінок. Частка не просто виславляє впевненість, а як би акцентує її; використовуючись здебільшого при описі подій, що відносяться до теперішнього або майбутнього, модальні частки передають відтінки слів “так вірно ж, ти тільки подивись!” або “та я кажу тобі” і т.д.

Наприклад, 1) 你去不去呢? – ну, а ти-то підеш?;

2) 喜欢呢, 就买了, 不喜欢呢, 就不买了! – Якщо сподобається – купиш, якщо не сподобається – не купляй!

Модальна частка 呢 найчастіше вживається в речення типу: 有...呢 або 在...呢. Наприклад:

1) 有我你, 你不敢委屈你 – При мені він не посміє образити тебе!;

2) 在家里呢，你将来吧 – Дома! Ти вдома? Так виходь.

Ще можливе вживання в такій конструкції як: 才...呢. Наприклад:

你工作压力那么大，不失眠才怪呢 – Ви так важко працюєте, що вам не доведеться спати.

Існують приклади в даній конструкції: 要...呢. Наприклад,

不好! 天要下雨呢! – Погані справи! Буде дощ!

З наведених прикладів видно, що хоча деякі типи речень особливо часто оформляються часткою 呢, проте майже не існує жодної різновиди речень, які взагалі не можна було б оформити цієї часткою.

Звідси стає ясно, що дана частка використовується часто, очевидно, наскільки в нашій мові ми звідси любимо вдаватися до емфазі.

Необхідно зазначити, що в деяких випадках майбутній час в китайській мові може формуватися за допомогою невизначеного-займенникового слова. Займенникові прислівники – група прислівників, які не називають ознак, а тільки вказують на нього. Вони поєднують в собі ознаки прислівників і займенників, в реченні вживаються в якості обставини або для вираження питання. Займенникові прислівники, як і знаменні, відповідають на питання: як?

Невизначені займенникові прислівники вказують на невизначеність ознаки. Наприклад: десь, колись, кудись.

Наприклад, 有一天 – “одного разу, коли-небудь”. Дане слово може вживатися для вираження, і минулого і майбутнього часу. Наведемо приклад у реченнях:

1) 很可能有一天我们会乘上金副部长的桑塔那轿车去瞻仰圣地 – Дуже ймовірно, що одного разу ми візьмемо машину Сантана віце-міністра Кіма, щоб віддати належне Святій Землі;

2) 有一天, 忽然想起这本书来, 到处找又找不着了 – Одного разу я раптом згадав про цю книгу, шукав її всюди, але не знайшов (майбутній час);

3) 丑媳妇少不得有一天要见公婆 – І потворній невістці доведеться одного разу зустрітися зі свекром і свекрухою.

У веньянь вживаються 一日 – “одного разу” або 一旦 – “одного разу”, причому 一旦 частіше позначає майбутній час. Наприклад,

1) 一日卒有不勝酒掃之職，先狗馬填溝壑，竊有所恨 – Буде прикро, якщо одного разу, коли я не зможу виконувати свої обов'язки метельщика, мене раніше, ніж будь-яку тварину, викинуть в канаву;

2) 秦王一旦捐賓客而不立朝，秦國所以收君者，其微哉？ – Якщо цінській князь одного разу прожене запрошених вчених сановників і відмовить в аудієнціях, то не шкода чи то, через що вас запросили сюди.

一日 – “одного разу” або 一旦 – “одного разу”, при позначенні майбутнього часу вживаються тільки в підрядному умовному реченні, в звичайному ж розповідному реченні не вживаються.

У байхуа в звичайному розповідному реченні 有一天 означає майбутнє час; в веньянь для цієї мети використовується 他日 “коли-небудь, в інший день”, хоча 他日 теж може використовуватися в минулому часі. Наприклад:

1) 此吾祖太常公宣德間執此以朝，他日汝當用之 – Мій дід, пан Тайчан, в роки Сюань-де з'являвся з ним до двору. Коли-небудь і тобі доведеться скористатися ним;

2) 或告之日，日之狀如銅槃'。扣整而得其聲，他日開鐘以爲日也 – Хтось сказав [сліпому]: “Сонце схоже на мідне блюдо”. Він тоді вдарив в блюдо – воно зазвучало. І ось якось, почувши дзвін, він подумав, що це сонце;

3) 子公之食指動，以示子家，日，他日我如此，必嘗異味 – Вказівний палець Цзи-гуна заворушився. Вказуючи на це, він сказав Цзи-цзя: “У минулі дні, коли мій палець так ворухився, я знав, що скоро буду їсти щонебудь особливо смачне”.

Якщо 他日 позначає минулий час, воно дорівнює слову 有一天 “одного разу” (як у другому прикладі) або, що більш як правило, має значення

неодноразовості і фактично дорівнює слову 以前 “перш, раніше”, як в третьому прикладі. Якщо ж воно – позначає майбутній час, воно також може вживатися і в більш загальному сенсі – в значенні “днями, потім, згодом”.

Крім 他日 “в інший день”, вживається ще 他年 “в інший рік” (в інший час) і 他生 “в наступному житті”, “в інший вік”, також позначають майбутнє, приклади:

1) 像今葬花人笑療，他年葬知是誰 – Сьогодні я квіти ховаю, і люди сміються: “Нерозумно!” Коли-небудь поховають мене. Хто – хотілося б знати;

2) 他生未此生休 – В життя майбутню нам не зазирнути, а це життя – йде.

有时候 “іноді” має більш загальне значення, ніж 有一天 “одного разу”, “якось раз”, але обидва вони є невизначеними слова-займенники. У веньянь є ще слово 有时 “іноді”, яке перш за вживалося в байхуа рідко, але за останній час стало зустрічатися досить часто, наприклад:

1) 萬物雖衆，有時而欲福舉之，故謂之，[物] – Хоча різноманітних предметів в природі і безліч, але іноді; ми хочемо розглянути їх узагальнено, а тому називаємо їх «речами»;

2) 黔馭之技，有時而窮 – Мистецтву приховувати свої слабкості коли-небудь (один раз) приходиться кінець;

Цікавим є вживання 有时 ‘коли-небудь’ у другому прикладі: це не звичайне “колись, іноді”, воно швидше схоже на слово 有一天 “одного разу, в один прекрасний день”.

有时候 “іноді”, повторюючись у відповідних місцях пропозиції, виступає в якості розділяючого слова; в цьому випадку воно служить не для виділення відрізка часу, а для позначення часу по частинах. У веньянь аналогічну функцію виконує слово 或 “іноді”. Перейдемо до прикладів:

1) 君子之道：或出，或處；或默，或語 – Шлях досконалої людини: часом виходити і часом залишатися на місці, деколи – мовчати, часом – говорити;

2) 有時候兒啊，魯先生啊他們不。來有時候兒啊，他們同來哪位是隔了五年 – Іноді, пан Лу, вони не повертаються; іноді – повертаються, хоча б і через п'ять років.

Нарешті, так само вживаються 今天 “сьогодні” і 明天 “завтра” в переносному значенні, наприклад:

1) 今天說要去，明天說不去;今天要東，明天又要西 – Сьогодні каже, що піде, завтра – що не піде; сьогодні хоче одне, завтра – зовсім інше.

天天 “день в день, щодня”, 年年 “з року в рік, щорічно”, 时时 “щогодини, постійно” висловлюють багаторазовість і регулярність, позначаючи іноді загальність дії, іноді його послідовне повторення. У веньянь вживаються слова як 日 “щодня”, 时 “щогодини” без обов'язкового подвоєння. Подвоєна форма обов'язкова лише щодо слово 旦 “ранок” - 旦旦 “щоранку”. Приклади:

1) 天天說去，到今天還是沒有去成 – Кожен день говорить, що піде, але до сих пір так ще і не пішов;

2) 欲得周郎顧，時時誤拂絃 – Залучити прагнучи погляд кавалера Чжоу, зацепить то і зовсім не ту струну ...

В першому способі утворення майбутнього часу в китайській мові, ми зазначили, що тимчасові модифікатори допомагають утворити майбутній час. Такі слова, що позначають час, кожен раз вказують на “момент часу”. Крім того, можливо позначення і “відрідка часу”, тобто тривалість якогось певного моменту. Іноді для цього вживаються одиниці часу: 年 – “рік”, 月 – “місяць”, 日 – “місяць” та інші. Причому перед ними ставляться слова, що позначають певну або невизначену кількість, наприклад: 三年 – “три роки”, 數日 – “декілька днів”; іноді дається неточне вказівка на більшу чи меншу тривалість

дії взагалі, наприклад словами: 好久 – “дуже довго”, 少 – “трохи”, 片刻 – “хвилинка, мить” та інші.

Ми звикли, що для утворення майбутнього часу нам необхідно вживати певні дієслова, прислівники, тимчасові модифікатори, а також певні конструкції и тому подібне, але це не зовсім так. Якщо ми не відчуваємо необхідності вказувати на час, ми його і не вказуємо. В цьому одна з відмінностей китайської мови від індоєвропейських. Зрозуміти чи є це майбутній час, нам допоможе **певний контекст** в тексті. Іноді дія хоч і протікає в певний час, але необхідності вказувати час проте немає. Наведемо приклад:

- 1) 孟子見梁惠王 – Менцзи прийшов на аудієнцію до лянського князю Хуйвану;
- 2) 你去我不去 – Ти іди, я не піду!

Цілком очевидно, що в першому з цих прикладів мова йде про вже подію, що відбулася, а в другому про майбутнє. Однак, не відчуваючи необхідності вказувати на час, ми його і не вказуємо.

Чи не будь-яка дія буває пов'язана з часом; іноді вона за своїм характером постійно або за звичайна. Це дія, котра відбудеться в певний час в майбутньому, але нам не потрібно це підтверджувати, наприклад:

- 1) 太阳打东边出来，打西边落下去 – Сонце сходить на сході і заходить на заході.

Якщо ми хочемо вказати, що дія пов'язана з часом, ми можемо для позначення цього часу вжити ті чи інші слова, котрі вказують на час, про що ми вже говорили в попередніх розділах нашої роботи.

В українській мові, так само, як і в китайській, в реченнях міститься два дієслова або більше, один з яких є дієсловом спонування (каузатива), а інший (інші дієслова) – основним дієсловом дії. У таких реченнях безпосередньо каузатив вказує, як правило, на те, що буде якимсь спонуванням до дії (можливо в даний момент відбувається спонування до дії), а основне дієслово вказує на

те, що в результаті спонукання відбудеться (може в майбутньому статися) дана дія. Найчастіше це відбувається з такими дієсловами спонукання, як 让 – “нехай, щоб, змусити і т.д.”, 叫 – “змушувати, просити, закликати”, 要 – “хотіти, щоб хтось щось зробив”.

Крім того, в китайській мові каузативне дієслово, що стоїть на початку речення (в повному обсязі каузативне дієслово займає таку позицію), набуває рис наказового нахилення і, як наслідок, також вказує на майбутній час.

Наприклад, 1) 让他回来! – Нехай він повернеться! (Спонукання до дії, яке має відбутися в майбутньому);

2) 叫李老师给您讲讲这个问题! – Попроси (нехай) вчителя Лі пояснити тобі це питання! (Спонукання до дії, яке має відбутися в майбутньому).

Отже, ми навели багато способів для утворення майбутнього часу в китайській мові. А також навели приклади, що дієслова або прислівники мають свої особливі функції в реченні. Це і впливає на формування майбутнього часу. Гарний прикладом є слово 将, котре виступає в реченні як модальне дієслово, так і виступає в ролі службового прислівника.

Але перед тим як переходити до висновку, необхідно виокремити способи вживання майбутнього часу в китайській мові. На нашу думку, необхідно виділити основні способи вживання майбутнього часу в китайській мові:

1) часові прислівники, такі як 明天 – “завтра”, 后天 – “післязавтра”, 明年 – “наступного року”, 下个星期 – “наступна неділя”, 大后天 – “три дні потому (включаючи поточний), через два дні”, 后年 – “через рік”;

2) прислівники, наприклад: 将近 та 将要, 将 та інші;

3) модальні дієслова, наприклад: 会, 要, 想;

4) конструкції, наприклад: 就(要)...了, 快(要)...了

5) за допомогою дієслова 将.

За вважаємо, що за допомогою цих граматичних способів можливо утворити майбутній час, але ще існують набагато більш варіантів як утворити майбутній час в китайській мові.

На основі структурного аналізу ми виявили варіанти утворення майбутнього часу в сучасній китайській мові, за допомогою функціонального аналізу ми зрозуміли як ті чи інші граматичні засоби можуть виражатися в реченнях. Ми з'ясували, що майбутній час – час, при якому час події відноситься до точки на тимчасовій осі після моменту мовлення.

Майбутній час можна виразити за допомогою деяких каузативних дієслів в поєднанні з певною смисловою ситуацією. За допомогою функції каузативних дієслів ми можемо виразити майбутній час в китайській мові.

В українській мові, так само, як і в китайському, в таких реченнях міститься два дієслова або більше, один з яких є дієсловом спонукання (каузатив), а інший (інші) – основним дієсловом дії. У таких реченнях безпосередньо каузатив вказує, як правило, на те, що буде якийсь спонукання до дії (можливо в даний момент відбувається спонукання до дії), а основне дієслово вказує на те, що в результаті спонукання відбудеться (може в майбутньому статися) дана дія. Найчастіше це відбувається з такими дієсловами спонукання, як 让 (нехай, щоб, змусити і т.д.), 叫 (змушувати, просити, закликати), 要 (хотіти, щоб хтось щось зробив).

Наприклад, 他要我早点儿回来 – Він хоче, щоб я раніше повернувся. (Я ще не повернувся, але в результаті його прохання / наказу / вимоги мені потрібно БУДЕ повернутися раніше.)

老师叫学生擦擦黑板 – Вчитель попросив учня стерти з дошки. (Учитель, можливо, вже попросив, але учень ще не стер. Учень МАЄ стерти з дошки.)

Крім того, в китайській мові каузативного дієслово, що стоїть на початку речення (в повному обсязі каузативні дієслова займають таку позицію), набуває рис наказового нахилення і, як наслідок, також вказує на майбутній час.

Наприклад, 让他回来! Нехай він повернеться! (Спонування до дії, яке має відбутися в майбутньому.)

За допомогою функцій даного дієслова ми утворили майбутній час, в інших же прикладах це може виражатися звичайним теперішнім часом.

叫李 老师 给 您 讲讲 这个问题! Попроси (нехай) вчителя Лі пояснити тобі це питання! (Спонування до дії, яке має відбутися в майбутньому).

Висновок до другого розділу

В другому розділі ми дізналися детальніше про майбутній час в китайській мові. Дізналися, що у якості відправної точки далеко не завжди береться дійсний момент мовлення: іноді ми переміщаємо відправну точку в минулий час. В цьому розділі ми визначили та привели приклади способів вираження майбутнього часу в китайській мові. Розподілили на п'ять основних способів, в кожному способі ми навели приклади, котрі знайшли в романі “Країна вина” письменника Мо Янь, ще ми наводили приклади з китайських словників, а також з газетного порталу 人民日报. Ми виокремили п'ять найважливіших способів утворення майбутнього часу, котрі є загальноживаними. В другому розділі наведено близько 150 речень-прикладів, котрі були перекладені нами на українську мову. Також, ми навели ще можливі варіанти утворення майбутнього часу в китайській мові.

Таким чином, в китайській мові при відсутності категорії часу як такого існує кілька способів передачі значення часу, при якому дія чи подія ще не відбулась але станеться. До таких способів можна віднести семантичний (контекстний), лексичний (за допомогою прислівників часу і інших слів, що вказують на певний час), формально-граматичний, який передбачає використання формальних показників – маркерів.

Такі формально-граматичні показники додають дієслову і реченню в цілому додаткову інформацію про просторово-часові координати.

Успішне оволодіння граматичним інструментарієм, за допомогою якого можлива передача значення часу в китайській мові, призведе не тільки до правильного мовлення людей, для яких китайський мова не є рідною, а й до підвищення рівня володіння китайською мовою з точки зору професійного перекладу.

ВИСНОВКИ

У даній роботі були розглянуті мовні засоби вираження майбутнього часу в китайській мові у структурно-функціональному аспекті. В першому теоретичному розділі визначена теоретична база подальшого практичного дослідження, метою якого було виявити та дослідити категорію майбутнього часу в сучасній китайській мові та їх структурно-функціональний аспект.

У роботі були використані основні положення теорії категорії часу А. В. Бондарко та теорії дослідника Чень Піна; проведено структурно-функціональний аналіз різних одиниць часу в китайській мові, систематизовані відповідності мовних засобів виразу категорії часу. В результаті вирішення поставлених завдань ми прийшли до наступних висновків:

– Час це категорія, котра входить в основу наукової та мовної структури світу. Дослідники, котрі займалися даною темою в різний час намагалися знайти відповіді на питання, котрі пов'язані з категорією часу. А саме знайти відповіді на такі питання як реальність існування часу, його природу, властивості.

– Як вже було зазначено, що категорія часу – це словозміна граматична категорія дієслова, яка виражає відношення дії (стану) до моменту мовлення, що приймається за точку відліку. Категорія часу використовується для визначення місця дій в нескінченній послідовності зміни станів, подій або дій. Саме час визначає, що було раніше, а що – пізніше. Коли необхідно визначити час, обов'язково необхідно мати на увазі точку відліку, по відношенню до якої і визначається час. Таким орієнтиром є момент мовленням. Ми з'ясували, що в китайській мові відсутня категорія часу. Це мова, в якому немає граматичної категорії часу: немає минулого, теперішнього і майбутнього часу.

Генеалогічна класифікація мов дає уявлення про мовну спорідненість, так як, ґрунтуючись на генетичний принцип, вона об'єднує споріднені мови в мовні сім'ї. Китайська мова відноситься до китайського Тибету, китайської

гілки. Словотворча структура складного слова китайської мови характеризується аналітизмом. Роль суфікса виконує саме морфема, котра вживається як самостійне слово. Аналітична або її ще називають “складена” мова – це форма майбутнього часу, котра формується способом додавання до інфінітива дієслова (недоконаного виду) допоміжного дієслова “бути” в особових формах.

– Невелика кількість українських вчених займалась категорією часу в загалом. Зазначимо, що перші видатні мовознавці в ХХ ст. були: О. Синявській, О. Курило, В. Сімович, М. Сулима. Найбільш авторитетною працею необхідно виокремити працю І. Р. Вихованця та К. Г. Городенської. Дослідник М. Я. Плющ також розглядав поняття категорії часу, він намагався крізь призму культури сучасних тенденцій висвітлити категорію часу. М. Я. Блох писав, що категорія часу виражається відношенням дії до моменту мовлення.

Великий внесок у дослідження проблеми категорії простору в гуманітарних науках внесли М. М. Бахтин, Д. С. Ліхачев, Ю. М. Лотман, В. В. Малявин, А. А. Маслов, Ю. С. Степанов, В. П. Топорів, П. А. Флоренський та інші дослідники, котрі багато часу витратили на дослідження категорії часу. За декілька останніх років з'явилася велика кількість наукових робіт, котрі були присвячені категорії простору, в котрих яких простір аналізується з лінгвістичної точки зору. Це роботи – Л. Горбунової, Т. П. Засухіної, А. І. Ізотової, А. Е. Кибрика, М. А. Кронгауза, Т. Є. Овчинникової, О. В. Мякшевої та інших дослідників).

Дослідник Чань Юаньчжень займався дослідженням граматичної системи китайської мови. А саме, використовувати модальні дієслова і прислівники. Китайській дослідник Ван Ляо І найбільш ширше розглядав категорію часу

– Майбутній час в китайській мові може бути представлений двома основними способами, до яких відносять контекстний (ситуаційно або лексично обумовлений) і формально-граматичний.

– Систематизували способи вираження майбутнього часу китайської мови у структурно-функціональному аспекті.

Таким чином, в даній роботі було проведено зіставлення тимчасової картини світу в китайській мові, класифікація одиниць категорії часу і їх мовні засоби вираження, виявлені особливості функціонування мовних засобів вираження категорії часу в газетно-публіцистичному стилі мовлення китайської мови, описані відмінності і подібності в вираженні тимчасових відносин в китайській мові, розглянуто співвідношення одиниць категорії часу в двох мовах, описані подібності і відмінності засобів вираження категорії часу і пояснені деякі причини їх виникнення.

Щодо перспектив цього дослідження відзначимо, що результати дослідження полягає у можливості використання отриманих результатів дослідження для викладання таких практичних мовних дисциплін у закладах вищої освіти як “Теоретична граматики китайської мови”, “Історія китайської мови”, “Теорія та практика перекладу з китайської мови”, а також для подальшого дослідження граматичної структури китайської мови; для укладання граматичних довідників та посібників сучасної китайської мови.

АНОТАЦІЯ

时间既是语法范畴，也是哲学范畴。语言时间是组织演讲者主持某些事件的语义空间的重要坐标。另外，时间是一种言语变量，它通过现在，过去和将来时形式的并置系统来表达动作与特定语言时刻的关系。时间类别在任何语言中都占有重要地位，并且在传统意义上表达了言语行动时间与言语时刻之间的关系。这个类别对于世界上所有语言都是通用的，在学习外语的同时，我们一直在处理这个类别。当然，时间类别存在于乌克兰语和中文中，但是由于语言系统和民族文化的原因，两种语言都对此类别有特定的表达。

学习汉语表达时间范畴的语言手段的问题历史悠久，是语言学的重要领域。在过去的几十年中，中国语言学家的注意力一直集中在与语法语言的一般理论有关的问题上，以及对其组成成分的全面、全面的研究。语法系统被科学家正确地认为是一种极其复杂的现象。

最初，对汉语时间类别的研究主要被认为是与时间表达形式和时间形式结构的关系（例如，在刘树先，高敏克等研究人员的著作中）。20世纪，中国科学家陈平将时间单位分为三个主要的组：时间阶段，时间因素和时间形式，并形成了时间范畴新理论的基础。

除了陈品强调的时间单位外，还有其他汉语语义时间单位，尤其是在Bondarko理论中用俄语描述的。尽管中文语言学中没有相关的术语，但是它们也可以用于中文的时间类别单位，在这些时间单位中使用独特的中文语言来实现。当前，很少有科学论文致力于用乌克兰语，中文以及外语来表达时间类别的语言学方法。

回到功能语言学，应该注意的是，功能语言学的基本原理是将语言理解为一种直接的表达方式系统（这是语言的目的）。

如今，情态问题一直是语言学领域的热门话题之一。这些问题引起了语言学家的关注，并成为形式句法，语义句法，交际功能等层次的研究对象。

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авілова Н.С. Вид дієслова і семантика дієслівного слова : навч. посіб. Москва, 1976. 328 с.
2. Агровіт О.В. Граматична категорія часу: субстанціональні характеристики і лексико-семантичні інтерпретації : автореф. дис. д-ра філол. наук. Краснодар, 2005. 43 с.
3. Антоненко А. М. Способи вираження майбутнього часу в китайській мові. *Ad orbem per linguas. До світу через мови: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, 20-22 березня 2019 р.) с. 736
4. Бондарко А.В. Система дієслівних часів у сучасній українській мові. Питання мовознавства : підручник. Санкт-Петербург, 1962. 27-37 с.
5. Бондарко А.В. Вид і час російського дієслова (значення і вживання) : підручник. Москва : “Просвітництво”, 1971. 239 с.
6. Бондарко А.В. Теорія функціональної граматики : Введення. Аспектуальність. Тимчасова локалізованність. Таксис : навч. посіб. Санкт-Петербург : Наука, 1987. 348 с.
7. Бондарко А.В. Функціональна граматики : Темпоральність. Модальність : підручник. Санкт-Петербург : Наука, 1990. 264 с.
8. Бондарко А. В. Основи функціональної граматики: Мовна інтерпретація ідеї часу : навч. посіб. Санкт-Петербург, 1999. 260 с.
9. Блаженний А. Про свободу волі : підручник. Санкт-Петербург, 2001. – 112 с.
10. Брутян Г.А. Мова і картина світу : Наукові праці вищої школи. Філософські науки : підручник. Москва, 1973. 108-111 с.
11. Васильєв Б.А., Шуцький Ю.К. Строй китайської мови. Ленінград, 1936. 35 с.
12. Великий російсько-китайський словник: ок. 120000 слів і словосполучень: словник. 2008, 567 с.
13. Виноградов В. В. Українська мова (Граматичне вчення про слово) : підручник / ред. Г. А. Золотовой. Москва, 2001. 720 с.

14. Гао Мін-кай, Ханьюй юйфа лунь (Теоретична граматики китайської мови) : навч. посіб. Пекін, 1957. 533 с.
15. Дешерієва Т.І. Лінгвістичний аспект категорії часу в його відношенні до фізичного і філософського аспекту. Питання мовознавства : монографія. Санкт-Петербург, 1975. 111-117 с.
16. Ду Е Категорія “часу” в мовній картині миру. *Вісник Забайкальського державного університету*. 2013. № 6. с. 144-145.
17. Ешназарова С. М. Категорія часу в філософії сучасної лінгвістики. *Вісник Таджикиський національний університет*. Сер. Філологічних Наук. 2016. № 3-4.с. 77-84.
18. Жеребило Т.В. Словник лінгвістичних термінів : підручник / ред. Назрань : Пілігрим, 2010. 486 с.
19. Жеребків В.А. Про граматичні категорії часу : підручник. Москва, 1977. 42-53 с.
20. Іванов А.І., Поліванов Е.Д. Граматика сучасної китайської мови : навч. посіб. Москва, 2001. 303 с.
21. Імеев В. О. Про категорії простору і часу в різних лінгвокультурах. *Вісник Наукова Думка Кавказа*. 2005. № 1. с. 160-163.
22. Ісаєнко Б., Короткий Н., Советов-Чень І. Підручник китайської мови : підручник. Москва, 1954. 539 с.
23. Караман С. О., Караман О. В., Плющ М. Я. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.
24. Кожина М. Н., Дускаєва Л.Р., Салімовській В.А. Стилїстика російської мови : підручник. Москва : Флінта, 2008. 464 с.
25. Кондрашевський А.В., Румянцева М.В., Фролова М.Г. Практичний курс китайської мови : навч. посіб. Москва, 2001. 388 с.
26. Коротков Н.Н. Основні особливості морфологічного строю китайської мови (граматична природа слова) : підручник. Москва, 1968. 401 с.
27. Короткий толковий словник російської мови з китайським перекладом : навч. посіб. Шанхай, 1985. 1488 с.

28. Кошмидер Е. Нарис науки про види польського дієслова. Досвід синтезу. Питання дієслівного виду. Москва : Видавництво іноз. літ., 1962. 105-167 с.
29. Кронгауз М.А. Семантика : підручник. Москва, 2001. 400 с.
30. Леонова М.В. Сучасна українська літературна мова. Морфологія : підручник. Київ, 1983.
31. Лихачов Д.С. Поетика давньоруської літератури : підручник. Ленінград : Наука, 1967. 372 с.
32. Люй Шусян Нарис граматики китайської мови : посібник / перекл. : І.М. Ошанина. Москва : Наука, Головне видавництво східної літератури, 1961. 285 с.
33. Люй Шу-сян Нарис граматики китайської мови : підручник. Москва, 1965. 326 с.
34. Маслов Ю.С. Нариси з аспектології. Львів : Вид-во ЛДУ, 1984. 263 с.
35. Мостепаненко А.М. Проблема універсальності основних властивостей простору і часу : навч. посіб. Ленінград, 1969. 229 с.
36. Мурьянов М.Ф. Час (поняття і слово). Питання мовознавства : підручник. Москва, 1978. 52-66 с.
37. Нікітін Є. П. Час буття і час його пізнання. Час і буття людини : підручник. Москва, 1991. 87-101 с.
38. Ожегов С. І. Словник російської мови: словник, ССРСР. 1949, 600 с.
39. Плющ М. Я. Граматика української мови: навч. посіб. Київ 2010, 326 с.
40. Победаш Е. В. Категорія часу в культурологічному аспекті і визначення “поточної години” як лінгвокультурного маркера. *Вісник Іркутська Державного Технічного Університету*. 2012. №10(69), с. 370-373.
41. Розоренов Д. А. Граматичний Концепт “Час”. *Вісник Філологічні Науки*, 2010, № 3, 70-76 с.
42. Рейхенбах Г. Філософія простору і часу : підручник. Москва : Прогрес, 1985. 344 с.
43. Реформатський, А.А. Вступ до мовознавства : навч. посіб. Москва : Просвещение, 1967. 464 с.

44. Семенас А. Лексика китайської мови : навч. посіб. Москва, 2000. 322 с.
45. Солнцева Н.В. Проблеми типології ізолюючих мов : навч.-метод. посіб. Москва, 1985. 252 с.
46. Система Центру дослідження китайської лінгвістики Пекінського університету: СС1 [електронний ресурс]. URL: http://ccl.pku.edu.cn:8080/ccl_corpus/ (дата звернення 29.09.2019)
47. Система Пекінського університету мови і культури: ВСС [електронний ресурс]. URL: <http://bcc.blcu.edu.cn/> (дата звернення: 28.04.2018)
48. Слюсарева Н.А. Мова і мова простір і час. *Теорія мови. Англїстика. Кельтологія* : навч. посіб. Москва, 1976. 36-58 с.
49. Смирнов І.М. Категорія тимчасової локалізованості дії в сучасній українській мові : підручник. Санкт-Петербург : Вид-во РГПУ, 2001. 123 с.
50. Стопачева-Мойєр А.Ю. Час в контексті мови і культури: мінімальні одиниці членування : навч. посіб. Москва : МАКС Пресс, 2000. 51 с.
51. Тань Аошуан Проблеми скритої граматики: Синтаксис, семантика і прагматика мови ізолюючого строю (на прикладі китайської мови) : навч. посіб. Москва, 2002. 899 с.
52. Тарасова Є.В. Мовне поле як одиниця дидактичної типології : навч. посіб. Київ : УМКВ, 1991. 108 с.
53. Теорія функціональної граматики: Введення, аспектуальність, тимчасова локалізованість, таксис : підручник. Москва, 2003. 351 с.
54. Товста С.М. Аксиологія часу в слов'янській народній культурі. : тези. Москва, 1991. 62-66 с.
55. Топорова Т.В. Семантична структура древнегерманської моделі світу : підручник. Москва : Радикс, 1994. 190 с.
56. Фань П. Специфіка граматичної системи китайської мови. *Вісник молодий дослідник*. 2017. с. 172-175.
57. Хайдеггер М. Час і буття : підручник. Москва, 1993. 447 с.
58. Холодович А.А. Проблеми граматичної теорії : навч. посіб. Львів, 1979. 305 с.

59. Цивьян Т.В. Лінгвістичні основи балконської моделі світу : підручник. Москва: Наука, 1990. 208 с.
60. Чжао Юньпін Порівняльна грамати́ка російської та китайської мов (на кит. мові) : навч. посіб. Москва, 2003. 420 с.
61. Шарафутдинова О. І. Лінгвокультурний компонент граматичної системи мови. *Взаємодія мов та культур: матеріали міжнародної наукової конференції*. 2018. с. 230-232.
62. Шведова Н.Ю. Синтаксичний час. Філологічні науки : навч. посіб. Москва, 1978. 88–97 с.
63. Шеляін М.А. Категорія виду і способу дії: теоретичні основи : навч. посіб. Таллін, 1983. 228 с.
64. Яковлєва Е.С. До опису часу в картині світу носія російської мови. *Семантика мовних одиниць* : матеріали доповіді V Міжнародної конференції Москва, 1996. 248 с.
65. Яковлєва Е. А. Відображення категорії часу в американських і китайських пареміях. *Вісник Воронежського державного університету. Сер. Лінгвістика і міжкультурна комунікація*. 2016. № 1. с. 109-112.
66. Ян Цзінь. Специфіка граматичних категорій у китайській мові: на прикладі категорій виду і часу дієслова. 2018. с. 212-215.
67. Ярская В.Н. Час в еволюції культури: Філософські нариси : наук.-метод. посіб. / ред. А.Г. Спиркина. Саратов : вид. СГУ, 1989. 152с.
68. Яхонтов С.Е. Категорія дієслова в китайській мові : підручник Ленінград, 1957. 195 с.
69. Chao Yuanren A Grammar of Spoken Chinese : handbook. Berkeley & Los Angeles : U. of California Press, 1968. 380 p.
70. Dragunov A.A. Research on the grammar of modern Chinese. 1970
71. Gorelov, V. Theoretical grammar of the Chinese language: Handbook. Moscow : Education, 1989. – 318 p.
72. Hu, Jianhua, Haihua Pan, and Liejiong Xu Is there a finite vs. nonfinite distinction in Chinese? *Linguistics : handbook*. Hong Kong, 2001. 1117–1148 p.

73. Huang, C.-T. James Logical relations in Chinese and the theory of grammar : Doctoral Dissertation. Massachusetts, 2007. 123 p.
74. Kusain A. A. Chinese Categorization Categories. *Colloquim-Journal*. 2019. Vol. 6. p.41-42
75. Li Charles N., Sandra N. Thompson. Mandarin Chinese. A Functional References Grammar : edu.-method textbook. Berkeley & Los Angeles : U. of California Press, 1989. 691 p.
76. Ren, Fei Futurity in Mandarin Chinese : Doctoral Dissertation. Austin, Tx, 2009. 35p.
77. Smith, Carlota S., and Mary S. Erbaugh Temporal interpretation in Mandarin Chinese : handbook. Oregon, 2008. 713–756 p.
78. Tang, Chih-Chen Jane Chinese phrase structure and the extended X'-theory : doctoral dissertation. New York: Cornell University, 1990. 52 p.
79. 陈平. 论现代汉语时间系统的三元结构. 中国语文. 1988, 第 6 期
80. 邓守信. 汉语动词的时间结构. 语言教学与研究. 1985, 第 4 期
81. 戴耀晶. 现代汉语时体系统研究. 浙江教育出版社, 1997
82. 戴浩一. 时间顺序和汉语的语序. 国外语言学. 1988, 第 1 期
83. 高名凯. 汉语语法论. 商务印书馆, 1986
84. 龚千炎. 谈现代汉语的时制表达和时态表达系统. 中国语文, 1991, 第 4 期
85. 龚千炎. 汉语的时相、时制、时态. 商务印书馆, 1995.
86. 莫言. 酒国. 1992.
87. 中国語学辞典, 中国, 1958.